THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY 19 1930

חמשה-עשר פייערונג, מארגן (דאנערשטאג), פעב. 13-טן, 8.30 אוו. אין ציון זאל

איינטריט פריי
באגריסונגען
רעדעס — מוזיק

וועטער: קלאר און קאלט

זון אויפגאנג — 7.46
זון אונטערגאנג — 5.40

דאס אידישע ווארט

THE GATEWAY OF THE WEST.

THE ISRAELITE PRESS

The Only Jewish Newspaper in Western Canada Established 1910. Published DAILY

די איינציקע אידישע צייטונג אין מערב קאנאדע עטאבלירט אין 1910 דערשיינט יעדן טאג

Vol. 20, No. 31. Winnipeg, Wed. February 12, 1930. Published daily except Saturday and Sunday. דערשיינט יעדן טאג חוץ שבת און זונטאג. מיטוואך יד שבט, תר"צ.

דער פארשטארבענער קאנא-דער פארשטייער אין ענגלאנד

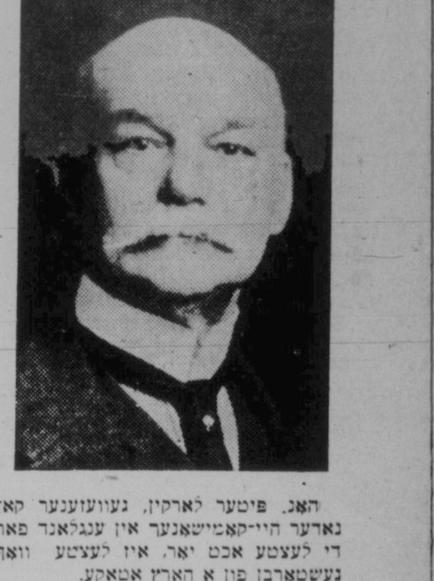

האָנ. פיטער לארקין, געוועזענער קא-נאדער היי-קאמישאנער אין ענגלאנד פאר די לעצטע אכט יאר, איז לעצטע וואך געשטארבן פון א הארץ אטאקע.

דער קאנאדער היי-קאמישאנער אין ענגלאנד, פונקט ווי דער ענגלישער היי-קאמישאנער אין קאנאדע, פארטרעטן די קעגנזייטיקע האנדלס אינטערעסן פון ענגלאנד און קאנאדע.

—(::)—

דריי הייזער באַגנב'עט

דריי הייזער זיינען נעכטן באַגנב'עט געווארן אין שטאט, בעת קיינער איז ניט געווען אין דער היים. אין צוויי פון די הייזער איז דער שאדן געווען א באדייטנ-דיקער.

די באַגנב'עטע זיינען: מרס. סי. מ. טיר, 72 ארלינגטאן סט.; מרס. וויליאם מארים, 677 וויקטאר סט., און מרס. ה. ס. קארמאק, 809 בענעטיין עווע.

באסטאן אוניווערסיטעט שליסט איין אידיש ווי א קרעדיטירטן קעגנשטאנד

דר. א. א. ראבאק, פראפעסאר פון הארווארד אוניווערסיטעט, וועט געבן א פולן קורס אין אידיש צו סטודענטן וואס ווילן נעמען דעם קורס אנשטאט אן אנדער שפראך

(ספעציעלע טעלעגראמעס צו "דאס אידישע ווארט" פון "איטא")

באסטאן, מאס., פעב. 12 (איטא). — אפשר צום ערשטן מאל אין דער געשיכטע פון אידיש דא אין לאנד, וועט א קורס אין אידישער ליטעראטור געגעבן ווערן אין א גרויסן אוניווערסיטעט פון לאנד, און וועט קרעדיטירט ווערן צו די סטו-דענטן וואס נעמען אים ווי וועלכער עס איז אנדער קעגנשטאנד.

דער קורס איז איצט איינגעפירט גע-ווארן אין דער אוניווערסיטעט אפטיילונג פון מאסאטשוזעטס, מיט דר. א. א. ראבאק פראפעסאר פון הארווארד אוניווערסיטעט ווי א לעקטאר. דער קורס וועט באשטיין פון ניין לעקציעס, און פארלעזונגען און געשריבענע אויפגאבן וועלן, אויסער דעם, דערוואַרטעט ווערן פון קרעדיטירטע סטו-דענטן.

דער קורס ווערט געשטיצט פונ'ם קא-מיוניטי אינסטיטוט פון באסטאן, פארן-בונדן מיט דער יאנג מענס היברו אסאסי-איישאן און אנדערע באסטאנער ארגאני-זאציעס.

די קעגנשטאנדן וואס דר. ראבאק וועט אויפנעמען זיינען: אידיש, ווי דער אויס-דרוק פון דער מאדערנער אידישער פער-זענלאכקייט; דער אויפשוואונג פון דער אידישער פאלק באוועגונג; די זייטן פון דער אידישער ליטעראטור (מענדעלע מוכר-ספרים, פרץ און שלום-עליכם); די אידישע קורצע דערציילונג און איר אנט-וויקלונג אויף דעם אמעריקאנער באדן; אי-דישע פאעזיע; אידישע דראמע; אידישער הומאר; די אויסזיכטן פון דער אידישער ליטעראטור.

—(::)—

נייעס פונ'ם ארץ יש-ראל ארבעטער קאמפיין

דער קבלת-פנים קאנצערט לכבוד ש. דיין, דעם ארץ-ישראל ארבעטער דעלעגאט, וועט פארקומען זונטאג אוונט, דעם 23טן פעברואר, אין פלעיהאוז. א ספעציעלע וואקאליש-מוזיקאלע פראגראם ווערט פארבארייטעט.

היינט, מיטוואך, 9 אוונט, וועט פאר-קומען אין פרץ-אינסטיטוט א פארזאמלונג פון אלע טוער פונ'ם ארץ-ישראל ארבע-טער קאמפיין. די פלענער פונ'ם קאמפיין וועלן באהאנדלט ווערן, און עס וועלן דער-וויילט ווערן די באאמטע, ווי אויך ספעצי-עלע קאמיסיעס. אלע וואס זיינען פאראינ-טערעסירט אין דער ארבעט זיינען געבעטן צו קומען.

פרייטאג דעם 14טן פעברואר, 8.30 אוונט, וועט אין גרויסן זאל פון פרץ-אינסטיטוט פארקומען אן עפנטלעכע פאר-זאמלונג פון אלע פריינט פון דעם ארבע-טנדיקן ארץ-ישראל. עס וועלן פארגעלעזן ווערן וויכטיקע צושריפטן פון ארץ-ישראל און רעדעס וועלן געהאלטן ווערן פון דר. יצחק שאפירא און י. ראבינאוויטש.

—(::)—

זאגט אז וויניפעג דארף קריגן א טייל פונ'ם גאזאלין שטייער

אין פארבינדונג מיט דער העכערונג פון גאזאלין שטייער אין מאניטאבא, האט מעיאר וועב אויסגעדריקט זיין מיינונג, אז די שטאט איז בארעכטיקט צו א טייל פון דעם גאזאלין שטייער. מיט פינף יאר צו-ריק, האט ער געזאגט, האט וויניפעג איינ-געשטימט פאר פינף יאר צייט ניט צו מאנען קיין חלק פונ'ם גאזאלין שטייער, ווען ער זאל באשטימט ווערן אויסשלים-לאך פאר ווענג. איצט אבער איז געקומען די צייט, ווען די שטאט קאן מער ניט שווייגן וועגן דעם.

קאמזעט וועט קריגן דאס געלט פאר הלוואות צו אידישע קאלאניסטן

מאסקווע, פעב. 12 (איטא). — דער סכסוך צווישן קאמזעט און דעם לאנד קאמיסאריאט וועגן דער מעגלאכקייט פאר א הלוואה פון דריי מיליאן רובל פון אגראר באנק פאר די אידישע קאלאניסטן איז דורך דעם "סאוונארקאם" אויסגע-גליכן געווארן צו גונסטן דעם קאמזעט.

דאס מיינט אז די אידישע קאלאניסטן אין אוקראינע וועלן פארזארגט ווערן מיט קרעדיטן אזוי ווי די אידישע קאלאניסטן אין קרים.

דער לאנד קאמיסאריאט האט אויך פארזארגט די נייע אידישע קאלאניסטן אין אוקראינע מיט הונדערט טויזנט פוד זריעה פון די מלוכה רעזערוון.

אבער די אלטע אידישע קאלאניסטן, אפילו די יעניקע וועלכע האבן זיך קא-לעקטיוויזירט וועלן ניט באקומען קיין זריעה פאר'ן פרילינג, און זיי וועלן זיך אליין דארפן פארזארגן מיט זריעה.

די סאוועטישע פרעסע באקלאגט זיך היינט אז די אלטע קאלאניסטן אין אוק-ראינע האבן בלויז צוגעשטעלט צו דער רעגירונג אכט און צוואנציק פראצענט זרי-עה פון זייער קוואטע.

די דאזיקע סיטואציע איז נאך ערגער אין יעווּפּאטאריער געגנט, וואו אידישע קאלאניסטן האבן בלויז צוגעשטעלט צו דער רעגירונג זיבן פראצענט פון זייער באשטימטער קוואטע. די דאזיקע קאלא-ניסטן גיבן אן די אורזאך וואס זיי האבן פארברויכט די זריעה אויף שפייז צוליב דעם מאנגל אויף ברויט.

עס ווערט פארשטאנען אז די סאוועט-רעגירונג וועט זיין געצוואונגען צו ארויס-העלפן די אידישע קאלאניסטן אין קרים מיט זריעה פשוט צוליב דעם וואס די רע-גירונג וועט ניט וועלן איבערלאזן אזוי פיל שטחים לאנד ניט פארזייט.

דאפין מאנט די ניט-פארדינטע לימע-נע קרוין פון וויניפעג, און זי האט עס כשר פארדינט

אין "דאס אידישע ווארט" איז אנומלט געווען א שטיקל נייעס וועגן לימענעס וואס זיינען אויסגעוואקסן אין א גרין-הויז אין וויניפעג, און די דאזיקע לימענעס זיינען באצייכנט געווארן ווי "די ערשטע אין מאניטאבא".

קומט איצט צו אונז דאפין מיט א טענה, אז מיר האבן זי אומזיסט בא-רויבט פון א קרוין, וואס באלאנגט צו איר. דאפין וואקסט ניט נאר לימענעס, נאר אויך אראנזשן, פייגעפל און קאטאן. מיט איין ווארט: פלארידא, כאטש זי געפינט זיך נאך מיט 175 מייל נענטער צום נארד פאל, ווי וויניפעג.

נאך אינטערעסאנטער איז פאר אונז דער פאקט, וואס דער פלאנטאטאר פון די אלע גוטע זאכן איז א איד, — וואס ווייזט אז אידן קאנען ניט נאר טרינקען טיי מיט לימענע, נאר טאקע וואקסן לי-מענעס אויך, — און נאך אין אזא גע-פערלאכער שכנות מיט'ן נארד פאל . . .

שרייבט אונז דזש. קאץ, פון די "דאפין פלאריסט ענד נוירסערים":

"איך האב געלייענט אין ד. א. וו. פון 6טן פעב. די וואונדערלאכע נייעס, אז א וויניפעגער גרין-הויז האט באוויזן א קונץ און האט אויסגעהאדעוועט א לימע-נע וואס איז גרויס ווי א גרייפ פרוכט. ווייל איך אייך געבן א בעסערע נייעס, וואס א סך וויניפעגער אידן קאנען בא-שטעטיקן:

"איך האב אין דאפין, מאנ., נאך מיט 175 מייל ווייטער צו צפון פון וויניפעג, 8 לימענעס ביימער, 6 אראנזש ביימער, 2 פייגעפל און 2 קאטאן פלאנצונגען. מיינע לימענעס און אראנזשן גיבן שוין פרוכט פאר די לעצטע פיר יאר.

"לעצטן יאר האב איך געהאט אויף איין בוים 2 לימענעס, וואס האבן גע-וואויגן צו צוויי פונט די צוויי אונצעס יעדע. דאס יאר האב איך געהאט 38 לימענעס, 21 אראנזשן און 1 און דריי פערטל פונט קאטאן. די פייגעפל האט נאך אבער קיין פרוכט ניט געבראכט".

טורעם פון אוראלטער יריחו פעסטונג אנדעקט

לאנדאן, פעב. 11. — לויט א דעפעשע פון ירושלים צו דער "דיילי עקספרעס", האט די עקספעדיציע פון סער טשארלס מארטאן, וואס זוכט די אלטע חורבות פון יריחו, אויסגעגראבן דעם טורעם פון דער אלטער פעסטונג. לויט די כלים וואס מען האט דארטן געפונען, איז דער טורם קארך גע פיר טויזנט יאר אלט.

די פעסטונג איז געבויט פון ציגל. די ווענט זיינען צוועלף פוס דיק און הויבן זיך צו א הויך פון 27 פוס איבער'ן פונ-דאמענט.

טאמאס לייקנט באריכט אז קאנאדער ווייץ ווערט באיקאטירט אין ענגלאנד

לאנדאן, פעב. 12. — דזש. ה. טאמאס, לארד פריווי סיל, האט אין הויז פארגע-לייענט א דערקלערונג פון דעם נאציאנאלן פארבאנד פון די מילנערס פון גרויס-ברי-טאניע און אירלאנד, אין וועלכער עס ווערט קאטעגאריש אפגעלייקנט דער פאר-שפרייטער אין קאנאדע קלאנג, אז א באי-קאט ווערט אנגעפירט אין ענגלאנד קעגן קאנאדער ווייץ.

מר. טאמאס האט אויך דערקלערט, אז אויף וויפל אי סאיז באקאנט, האבן די פארשטייער פון קאנאדער ווייץ-פול וואס געפינען זיך איצט אין אייראפע געקייבלט אן ענלאכע אפלייקענונג קיין קאנאדע.

די מילנערס, אין זייער דערקלערונג, פארזיכערן, אז זיי וואלטן דוקא זייער געוואלט קויפן קאנאדער ווייץ, ווען זיי זאלן עס נאר קריגן אויף דעם לויפנדיקן פרייז.

די לייאנס רעסטאראנען האבן אויך דערקלערט ווי אן אבסורד דעם קלאנג פארשפרייט אין קאנאדע, אז זיי הייסן אויס שילדן וואס לויטן, אז "דא געברויכט מען ניט קיין קאנאדער מעל". אזעלכע פלאקאטן ווערט דערקלערט זיינען פון קיי-נעם ניט פארשפרייט געווארן. אפשר הא-בען איינציקע אומפאראנטווארטלאכע פער-זאנען אדער צייטונגען אנגעפירט אזא סארט פראפאגאנדע, אבער קיין פאראנט-ווארטלאכע קערפערשאפט איז מיט איר אבסאלוט ניט פארבונדן.

נאך זעקס יאר וואלגערן זיך קומען 65 אימיג-ראנטן קיין ניו-יארק

(ספעצ. טעלעג. צו ד.א.וו. דורך "איטא")

ניו-יארק, פעב. 12 (איטא). — פינף און זעכציק אידישע אימיגראנטן זיינען נעכטן אנגעקומען קיין ניו-יארק נאכדעם ווי זיי האבן געווארט אין ברעמענער פארט זעקס יאר צייט פאר וויזעס אריינ-צוקומען קיין אמעריקע.

די דאזיקע אימיגראנטן זיינען מיט זעקס יאר צוריק געקומען קיין ברעמען מיט שיפס-קארטן, זיי האבן אבער ניט געקאנט פארזעצן זייער רייזע קיין אמע-ריקע צוליב דער נייער קוואטע גזירה וואס איז פונקט אין יענער צייט אריין אין קראפט.

די מייסטע פון די אנגעקומענע אימי-גראנטן זיינען פרויען און קינדער וואס זיינען געפארן צו זייערע מענער און על-טערן.

—(::)—

פראגע פון הילף פאר ציש"א שולן אין פוילן פארהאנדלט

נעכטן אוונט איז אפגעהאלטן געווארן א זיצונג פון דעם קאמיטעט פאר די אידי-שע שולן אין פוילן. דא איז באריכטעט געווארן, אז איינער פון די דעלעגאטן פון דער ציש"א וועט באזוכן וויניפעג. דער קאמיטעט האט באשלאסן אין די נאענטע פאר וואכן צו באזוכן פארשיידענע פאלקס ארגאניזאציעס אין וויניפעג און אויפ-קלערן זיי וועגן דער לאגע פון דער ציש"א ביז איצט זיינען אין דער ארבעט פאר-טראטן 11 ארגאניזאציעס. זינט דער ער-שטער פארזאמלונג פון דער קאנפערענץ זיינען צוגעקומען דעלעגאטן פונ'ם מוטער פאראיין פון דער ארבעטער רינג שול, פון דער פרץ-שול און פונ'ם לערער ראט פון פרץ-שול. אנדערע ארגאניזאציעס, וועלכע ווילן זיך אנשליסן אין דער ארבעט זאלן זיך ווענדן צום סעקרעטאר, ב. זארעצקי.

—(::)—

שיפער וועט רייד ביי חמשה-עשר פייערונג

דער נאציאנאל פאנד קאמיטעט דער-ווארטעט א גרויסן עולם ביי דער חמשה-עשר פייערונג וואס וועט פארקומען מאר-גן, דאנערשטאג אוונט, אין ציון זאל.

אנגעזעענע רעדנער וועלן ריידן וועגן דעם נאציאנאל פאנד און זיין באדיי-טונג פאר דעם אויפבוי פון ארץ-ישראל.

מר. נארמאן שיפער, א געוועזענער תושב פון וויניפעג פאר א צאל יארן און איצט א תושב פון תל-אביב, וועלכער גע-פינט זיך איצט אין וויניפעג, וועט ריידן וועגן ארץ-ישראל און אירע מעגלאכקיי-טען.

דער קאמיטעט לאדעט איין אלע אידן צו דער דאזיקער פייערונג. אנטריט פריי.

—(::)—

יערלעכע פייערונג פון אינדוס-טריעלער יוניאן שבת אוונט

שבת, דעם 15טן פעברואר, 8.30 אוונט, וועט פארקומען די ערשטע יער-לעכע פייערונג און באנקעט פון דער אינ-דוסטריעלער נאדל פאך יוניאן, אין פרייוי-הייטס טעמפל. דער אוונט וועט זיך אויסצייכענען מיט א ספעציעלער פרא-גראם פון געזאנג, פארלעזונגען און מו-זיק. פלארענס ווייס און מארים אווישער, וועלכע גאסטראלירן איצט אין קווינס טעאטער, וועלן זיך באטייליקן אין דער פראגראם.

—(::)—

איד. קאלאניסטן אין אוקראינע צינדן אונטער קאלעקטיוון מאגאזין

מאסקווע, פעב. 11 (איטא). — אויס נקמה דערפאר וואס מען האט זיי ליקווי-דירט אלס קולאקן, האבן די אידישע קא-לאניסטן אין איזראילאווקע, אוקראינע, וועמעס אינוועטאר און בהמות עס זיי-נען אוועקגענומען געווארן צום קאלעקטיוו און וועלכע זיינען ארויסגעזעצט געווארן פון זייערע הייזער, אונטערגעצונדן דעם קאלעקטיוון מאגאזין, וואו מען האט גע-האלטן דעם גאנצן אינוועטאר און זעכציק בהמות.

דאס פייער האט געמאכט גרויסע פאר-לוסטן און האט געשטעלט אין געפאר די גאנצע קאלאניע. צום גליק האט מען דאס פייער אויסגעלאשן נאך עטלאכע שעה.

קיינער פון די פייער-מאכער איז ניט געכאפט געווארן, אבער א צאל פארדעכ-טיקטע פערזאנען זיינען ארעסטירט גע-ווארן. אין איזראילאווקע געפינען זיך 150 אידישע פאמיליעס וועלכע זיינען איצט פאראייניקט געווארן אין דריי קאלעקטיוון.

פלאטן קאנפערענץ נעמט אן באשלוס באשריינקן סובמארין אקטיוויטעטן

פראנקרייך און איטאליע, וואס זיינען געווען קעגן פולער אפשא-פונג פונם סובמארין, שטימען איין אז זיינע אקטיוויטעטן דארפן באגרעניצט ווערן

לאנדאן, פעב. 12. — כאטש דער פאר-זיך פון ענגלאנד און אמעריקע אויף דער פלאטן קאנפערענץ דורכצופירן א באשלוס פאר דער אפשאפונג פונ'ם סובמארין איז דורכגעפאלן, ווייל פראנקרייך און יאפאן זיינען געווען קעגן דעם, — האט אבער דערפאר די קאנפערענץ באשלאסן צו בא-שריינקן די אקטיוויטעטן פון די סובמא-רינען אין פאל פון מלחמה.

דער פארשלאג איז געקומען פון סעק-רעטאר סטימסאן. "דער געברויך פונ'ם סובמארין אינ'ם וועלט קריג האט רעוואל-טירט דעם געוויסן פון דער וועלט, און דער איבערפאל אויף האנדלס שיפן האט אריינגעצויגן מיין לאנד אין דער מלחמה" — האט ער געזאגט.

פראנקרייך האט אפגעהארציק צוגעגעבן, אז זי, ווי א קלענערע ים-מאכט, קאן נוט אויסקומען אן די סובמארינען. זי גיט אבער צו אז זייער טעטיקייט, ווי די טע-טיקייט פון אנדערע קריגס-שיפן, דארף רעגולירט און באשריינקט ווערן.

דער יאפאנעזישער פארשטייער האט דערקלערט, אז דער סובמארין איז נויטיק פאר אויספארשונגען און פאר דער באשי-צונג פון היימישע וואסערן, אבער ער איז אויך קעגן דעם אומבאשריינקטן געברויך פונ'ם סובמארין.

די קאנפערענץ וועט איצט אנגיין מיט דער פארהאנדלונג פון די דעטאלן פון דער פראגע.

דער באשלוס ווערט באטראכט ווי א גרויסער אויפטו פון דער קאנפערענץ. סעקרעטאר סטימסאן גלויבט, אז די בא-שריינקונג פון סובמארין קריג וועט זיין דער ערשטער שריט צו דער פולשטענדי-קער אפשאפונג פונ'ם סובמארין ווי א קריגס-מיטל.

איינער פארברענט דריי פעלן אין שריפה פון שיף אין ניו-יארקער האפן

ניו-יארק, פעב. 11. — די שיף "מינ-כען" פון דער "נארט דזשערמאן לאיד", איז נעכטן פארברענט געווארן און איז גע-זונקען אינ'ם פארט פון נארט ריווער. איין פייערלעשער איז דערהרג'עט געווארן און אנדערע דריי פעלן דערוויילט.

די "מינכען" איז נעכטן אנגעקומען בשלום פון ברעמען, אבער שטייענדיק אין פארט, נאכדעם ווי די פאסאזשירן זיינען ארונטער, האט זיך אנגעצונדן א גרויסע קוואנטיטעט שוועבל וואס האט זיך געפונען אויף דער שיף, און דער פייער האט מאמענטאל זי איינגענומען ארומגע-כאפט און עס איז אוממעגלאך געווען פאר די פייערלעשער זי צו ראטעווען פון פול-שטענדיקער פארניכטונג.

די דאזיקע שיף האט געמאכט איר ער-שטע רייזע קיין ניו-יארק אין יולי 1923. זי איז געווען 551 פוס לאנג און זי האט געהאט פלאץ פון 1,100 פאסאזשי-רען. דער פארלוסט ווערט געשאצט צווי-שען צוויי און א האלב מיליאן און דריי מיליאן דאלאר.

—(::)—

בריוו קאסטן

שלמה גודמאן, לימעריק, סאסק. — עס איז דא א מיינונג, אז עס איז ניט כשר.

איינער פון די גרעסטע אידישע טעאטערס פארמאכט

ניו-יארק, פעב. 12 (איטא). — דער אידישער פאלקס-טעאטער וואו לודוויק זאץ איז געווען דער "סטאר", איז דא פארמאכט געווארן צוליב שלעכטע געש-עפטן.

דרום אפריקע וועט אויך איינפירן קוואטא פאר דרום און מזרח אייראפּייאישע אימיגראנטן

יאהאנסבורג, דרום אפריקע, פעב. 12. — דר. ד. פ. מאלאן, אינערן מיניסטער פונ'ם דרום אפריקאנער פארבאנד, האט אריינגעטראגן אין דער לעגיסלאטור א ביל וואס באשטימט א קוואטא פאר אי-מיגראנטן פון דרום און מזרח אייראפע.

דער פארגעשלאגענער ביל האט ארויס-גערופן א שטורם פון פראצעסן מצד דער אידישער באפעלקערונג פון דרום אפרי-קע, וואס טענה'ן, אז ער איז ספעציעל געצילט קעגן די אידן וואס קומען פון די לענדער וועלכע ווערן איינגעשלאסן אינ'ם ביל.

דר. מאלאן האט אבער געלייקנט די באשולדיקונג אין אנטיסעמיטיזם. ער האט גע'טענה'ט, אז ער איז מיט דעם ביל בלויז אויסן צו פארהיטן דעם כאראקטער פון דער באפעלקערונג. ער זאגט, אז בלויז לעצטן יאר זיינען אין לאנד אריינ-געקומען אזויפיל אימיגראנטן פון די דער-מאנטע לענדער, וויפיל בריטישע האבן זיך באזעצט אין דרום אפריקע אונטער דער 1820 סכעמע, וועמעס אפשטאמענ-דיקע ציילן איצט בלויז 150 טויזנט נפשות.

די פארטייען בכלל האבן ניט קיין חשק איינצורייסן זיך מיט די אידישע וויילער, וואס האבן א היבשע וואג אין לאנד. דאך האט יאעל קריגע, פירער פון דער אפאזיציע אין דער אפוועזנהייט פון גע-נעראל סמוטס, געגעבן צו אנצוהערעניש, אז ער שטימט פרינציפיעל איין מיט'ן ביל.

צענדליקער טויזנטער דרעס סטריי-קערס קערן זיך אום צו דער ארבעט

ניו-יארק, פעב. 12 (איטא). — די אינ-טערנעשאנאל לידיס גארמענט ווארקערס אנאנסירט היינט, אז דער גרעסטער טייל פון די 35 טויזנט דרעסמאכער וואס זיי-נען איצט אין סטרייק, וועלן זיך צוריק-קערן צו דער ארבעט ביים סוף פון דער וואך, א דאנק די אפמאכן דערגרייכט צווישן דער יוניאן און די ארבעטסגעבער.

זעקס טויזנט דרעסמאכער וועלן אבער פארזעצן דעם סטרייק, ווייל זיי זיינען באשעפטיקט אין ניט יוניאניזירטע סוועט שעפער, און וועלן קעמפן פאר'ן איינפיר פון יוניאן באדינגונגען.

א מאס-מיטינג פון די דרעסמאכער האט גוטגעהייסן דעם אפמאך, לויט וועלכן די יוניאן שטימט איין אויפצוגעבן די פא-דערונג פון ארבעטסלאזיקייט פארזיכערונג אויף איין יאר. און לויט וועלכן די מאנו-פעקטשורערס שטימען איין צו דער אויפ-שטעלונג פון אן אומפארטייאישער קער-פערשאפט פאר'ן אויסגלייך פון סכסוכים.

"אווערטיים" דארף, לויט'ן אפמאך, באצאלט ווערן אויף דעם פאלגנדיקן בא-זיס: אין וואכעדיקע טעג קריגן די וואס ארבעטן פון שטיק דעם רעגלמעסיקן גע-צאלט פאר "אווערטיים", און די וואס אר-בעטן פון דער וואך — דאפלטן געצאלט. שבת קריגן אלע ארבעטער אנדערהאלבן מאל טייערער פאר "אווערטיים".

ניו-יארק, פעב. 12 (איטא). — דזשיי-קאב ראטנבערג, דרעס מאנופעקטשורער, וועלכער איז פארוואונדעט געווארן אין די סטרייק ראיאטן, איז געשטארבן אין שפי-טאל.

אנב - אורחא

פון מארק

אונזער סעקטאנטישקייט

אין זיין "פון וואך צו וואך" אין ד. א. וו. לעצטן פרייטאג, האט דר. י. שאפירא באריכט איינע פון די קרענקלאכסטע דער-שיינונגען אין אונזער לעבן — יעדער איינער פון אונז מוז "נעמען א שטעלונג" צו אלץ אין דער וועלט, מעג זיך די זאך זיין פאר אים אבסאלוט אומבאקאנט.

א שטעלונג נעמען איז אבער ווייניק. די דאזיקע שטעלונג מוז נאך זיין אין ווי-דערשפרוך צו אימעצנס אנדערש שטעלונג. אז יענער זאגט טאג, מוז איך זאגן נאכט, און אז יענער זאגט לאקש, מוז דער אנ-דערער זאגן בוידעם.

ליידער פארפעלט ח' שאפירא דערגריב-לען זיך צום גרונט פון דער דאזיקער דער-שיינונג, — צו דער סעקטאנטישקייט אדער פארטייאישקייט וואס האט בא-הערשט אונזער לעבן . . .

***

ביי אונז מוז יעדער איינער האבן "א באדן אונטער די פיס". און מיט א "באדן" באצייכנט דער פארטיי-זשארגאן א פא-ליטישע פראגראם פון וועלכער ס'איז פאר-טיי, גוטגעהייסן מיט א מאיאריטעט שטי-מען אויף א צוזאמענפאר פון פארטיי-דע-לעגאטן.

אנערקענט איר ניט אזא פראגראם, דאן "פלאנטערט איר זיך בלויז אונטער די פיס", זייט איר א "געוועזענער" מענש (אויב איר האט ווען באלאנגט יא צו א פארטיי), זייט איר א גארנישט און איר זייט ניט ווערט וואס די ערד טראגט אייך.

בעת ביי די אומות העולם קאן זיך יע-דער מענש אינטערעסירן מיט וואס ער וויל — מיט ליטעראטור, מיט מוזיק, מיט פלאסטישער קונסט אדער גאר מיט'ן מצב אויף דער בערזע — און איז מחויב ארויסזאגן א מיינונג בלויז איבער די ענ-ינים וואס האבן א דירעקטע שייכות צו זיין פאך, — איז דער איד מחויב צו האבן א מיינונג וועגן אלץ אין דער וועלט.

***

פארטייען, פארשטייט איר מיך, פאר-מעסטן זיך ניט בלויז אויף צו לייזן בא-שטימטע פראבלעמען פון לעבן. זיי זיי-נען אלזייטיק, אלאויספאסנדיק, אזוי צו זאגן. פון זייער אויג טאר גארנישט ניט אויסבאהאלטן זיך.

א פארטיי מענש מוז האבן א שטעלונג צו ליטעראטור, — פראלעטאריש אדער ניט פראלעטאריש, נאציאנאליסטיש אדער קאסמאפאליטיש.

ער מוז האבן א באשטימטע מיינונג וועגן קונסט, וועגן וויסנשאפט. ער מוז זיך רעכענען מיט דעם, אויף וויפל זיי זיי-נען נוצלאך אדער שעדלאך פאר זיין פאר-טיי.

ער מוז האבן א שטעלונג צו איינ-שטיינס טעאריע. די באלשעוויסטישע וויסנשאפטסלייט האבן, האכט זיך, אריינ-געליינגט זי טאקע אין חרם, ווייל זי איז א "בורזשואזע טעאריע". אויב זיי האבן עס ניט געטאן, איז אבער זיכער, אז זיי קא-נען עס טאן.

אפילו גאט אליין קאן זיך ניט אויס-דרייען פון די הענט פונ'ם פארטיי מענשן. אין סאוועט רוסלאנד, אמווייניקסטנס, האט מען אין א סך פאלן באשלאסן אויף מיטינגען, אז ס'איז גיטא קיין גאט אויף דער וועלט, — און "דערמיט פאסירט"...

פילאזאפיע איז בכלל פאר דעם פארטיי מענשן וואס וואסער פאר א פיש.

***

און באלד ווי יעדער איינער פון אונז איז מחויב צו האבן א שטיקל "ריל-עס-טייט" אונטער זיינע פיס, פאר וועלכע ער דארף צאלן 25 סענט אדער 50 סענט א חודש "דיוס", — באלד ווי דאס איז אזוי, מוז שוין יעדער איינער האבן א שטעלונג צו אלע פראגעס אין דער וועלט.

און טאמער אפילו שטייט איינער אוי-סער דער פארטיי, מוז ער דאך אבער פארט "סימפאטיזירן" מיט איין באשטימ-טער ריכטונג און גיין אין אירע דרכים און קעמפן איר קאמף קעגן אלע אנדערע ריכ-טונגען.

ווי זשע קאן א איד ניט האבן קיין בא-שטימטע שטעלונג צו דער פרויד טעאריע? איז זי בורזשואז אדער פראלעטאריש? איז זי נאציאנאל אדער אנטי-נאציאנאל? איז זי ציוניסטיש אדער פועלי-ציוניס-טיש?

עפעס דערפון מוז זי דאך זיין . . .

***

דאס איז דער מקור פון דער קרענקלא-כער דערשיינונג פון אונזער "אלדוויסע-ריי".

די דערשיינונג איז אייגנטלאך בלויז דער סימפטאם פון דער קראנקהייט.

די רפואה וואלט געדארפט זיין — די אויסראטונג פון דער קראנקהייט זעלבסט: די פארטייאישקייט דארף אויפהערן אנ-האלטן די מאנאפאל אויף אונזער געזעל-שאפטלאכן לעבן.

אווראי, זיינען די פארטייען א נויט-ווענדיקע דערשיינונג אין אונזער לעבן, — און יעדער איינער מיט א נעפיל פון געזעלשאפטלאכער אחריות וועט די אדער יענע פון צייט-צו-צייט שטיצן אין איינער אדער דער צווייטער פאזע פון זייערע קאמפן.

אבער פארטייען זיינען בלויז א טייל פונ'ם געזעלשאפטלאכן לעבן, וואס דריקט זיך אויס אין א סך אנדערע דערשיינונגען.

און איינשטיין וואלט געווען א גרויסער מענש, ווען אפילו ער זאל ניט באלאנגען צו דער ציוניסטישער פארטיי, — פונקט ווי אין דער ציוניסטישער פארטיי זיינען דא קליינע מענשעלאך, כאטש זיי באלאנ-גען צו דער פארטיי . . .

THE ISRAELITE PRESS
of Western Canada
The only Jewish Newspaper
אידישעס וואָרט
Office and Place of Business: New Israelite Press Bldg., 165 Selkirk Ave. East
Published daily except Saturday and Sunday
ENTERED AS SECOND-CLASS MAIL MATTER AT OTTAWA
Subscription: $6.00 per year.
Est 1910 Phones 55 409—52 213
Winnipeg Manitoba

דער מאַניטאָבער בודזשעט

עס איז נאָך ניט געווען קיין רעגירונג, וואָס זאָל דערפינדן אַזאַ סאָרט שטייער, וואָס דער עולם זאָל ליב האָבן צו צאָלן. ווי אַ רעגירונג זאָל ניט מאַניפּולירן מיט די שטייערן, מוז זי אָנטרעטן אויף אימעצנס פוס און אַרויסרופן אומצופרידנהייט אין געוויסע קרייזן.

אָבער שטייערן מוז דאָך אַ רעגירונג האָבן, כדי צו האָבן מיט וואָס אָנצופירן די באַלעבאַטישקייט פון דער מלוכה. דאָס זאַמלען פון די שטייערן און זייער אויסגאַבע איז, אייגנטלאַך, די וויכטיקסטע פונקציע פון אַ רעגירונג.

די אויפגאַבע פון אַ פּראָגרעסיווער רעגירונג דאַרף אָבער זיין אַרויפצולייגן די שטייערן אַזוי, אַז די וואָס קאָנען טראָגן אַ שווערערע לאַסט זאָלן ביישטייערן דעם גרעסטן חלק, און אַז די אָרימערע באַפעלקערונג זאָל טראָגן אַ קלענערע יאָך פון שטייערן.

פון דעם דאָזיקן שטאַנדפּונקט איז דאָ ווייניק וואָס אויסצוזעצן קעגן מר. בראַקענס בודזשעט פאַר דעם קומענדיקן יאָר, כאָטש די וועלכע די נייע שטייערן באַרירן באַזונדערס, וועלן זיכער אויסדריקן זייער אומצופרידנהייט.

די רעגירונג איז געווען געצוואונגען צו שניידן אויף האַלב דעם לאַנד שטייער אַרויפגעלייגט לעצטן יאָר אויף די מוניציפּאַליטעטן. דער דאָזיקער שטייער האָט אַרויסגערופן גרויס אומצופרידנהייט: די מוניציפּאַליטעטן פאַרוואַלטונגען האָבן געגנוג שהעריקייטן איינצומאָנען זייערע אייגענע שטייערן, און דאָ האָבן זיי נאָך געמוזט מאָנען אויך פאַר דער פּראָווינציעלער רעגירונג אַ היבשן שטייער. וואָס האָט זיך געלייגט גאַנץ שווער אויפ'ן שטייער-צאָלער. די רעגירונג האָט געמוזט איינגיין אויף אַ פּשרה צוליב די שטאַרקע פּראָטעסטן פון די מוניציפּאַליטעט פאַרוואַלטונגען, און שניידן דעם שטייער אויף דער העלפט. וואָס האָט אָבער נאָך ניט צופרידנגעשטעלט די מוניציפּאַליטעטן.

דאָס האָט געמיינט אַ באַדייטנדיקער פאַרלוסט פון הכנסה פאַר דער פּראָווינציעלער רעגירונג, בעת אירע הוצאות זיינען געוואַקסן. זי האָט געמוזט געפינען אַ נייעם קוואַל פון הכנסה, און דאָס האָט געמיינט נייע שטייערן ערגעץ אַנדערשוואו.

דער וויכטיקסטער פון די נייע שטייערן, וואָס וועט דער רעגירונג אַריינברענגען אַרום אַ האַלבן מיליאָן דאָלאַר ספּעציעלע הכנסה, איז דער צושלאָג פון צוויי סענט אויפ'ן גאַזאָלין שטייער, — וואָס ברענגט דעם דאָזיקן שטייער צו פינף סענט אַ גאַלאָן.

די אויטאָמאָביל טרייבער, — און זיי ציילן איצט מסתמא אַרום אַכציק טויזנט אין מאַניטאָבאַ, — וועלן גאַנץ גוט פילן דעם דאָזיקן שטייער. אָבער פאָרט איז דער דאָזיקער שטייער, אין גרונט גענומען, אַ יושר'דיקער. ער באַצאָלט פאַר'ן אויסלייגן און רעמאָנטירן די וועגן, וועלכע זיינען הויפּטזאַכלאַך גענוצט און ווערן געבראַכט פונ'ם אויטאָמאָביל טרייבער. וואָס מער ער באַנוצט זיך מיט די וועגן, אַלץ מער גאַזאָלין פאַרברויכט ער, און באַצאָלט אַזוי פאַר די וועגן וואָס ער נוצט אויס.

דער אויטאָמאָביל איז מער ניט קיין לוקסוס אַרטיקל, און ער ווערט אַ נויטווענדיקייט אַפילו פאַר דער פאַמיליע מיט קלענערע מיטלען. דערפאַר אָבער נוצט די ווייניקער פאַרמעגלאַכע פאַמיליע דעם לייכטערן אויטאָמאָביל, וואָס פאַרברויכט ווייניקער גאַזאָלין, און טראָגט טאַקע ניט אַזוי אויס די וועגן, — און אַזאַ געברויכער וועט ניט אַזוי פילן די לאַסט פון דעם שטייער.

נאַטירלאַך, מוז מען אַפילו אין דעם פאַל פון אַ יושר'דיקן שטייער זיין זייער פאָרזיכטיק ניט צו גיין צו ווייט, אַז דער אַרטיקל זאָל ניט ווערן ניט־צוגענגלאַך צום געברויכער. 5 סענט אויפ'ן גאַלאָן גאַזאָלין, מוז מען זאָגן, איז אַ גאַנץ שווערער שטייער, און דאַרף באַטראַכט ווערן ווי דער לעצטער. הינטער וועלכן ס'איז שוין ריזיקאַליש צו גיין. אגב איז דער פינף־סענט שטייער שוין אָנגענומען אין איניקע קאַנאַדער פּראָווינצן און אין איניקע אַמעריקאַנער שטאַטן.

די פאַרגרעסערטע שטייערן אויף קאָרפּאָראַציעס, דער נייער שטייער אויף ביר פלעשלאַך סערווירט אין די ביר פּאַרלאָרס און דער פאַרגרעסערטער אייזנבאַן שטייער וועלן ווייניק באַווירקן דעם דורכשניטלאַכן שטייער־צאָלער, סיידן אויף אַן אומדירעקטן אופן.

דאָס איז אויף וויפל ס'איז שייך די נייע שטייערן, וועלכע זיינען, אונטער די אומשטענדן, געווען אומפאַרמיידלאַך. אַן אַנדער פראַגע איז, אויב די הוצאות פון דער רעגירונג האָבן טאַקע געדאַרפט אַזוי וואַקסן און אויב עס זיינען דאָ געגנוג באַרעכטיקונגען פאַר דער באַדייטנדיקער פאַרגרעסערונג פונ'ם רעגירונגס בודזשעט.

די דאָזיקע פראַגע וועט פאַרהאַנדלט ווערן אין פאַרלויף פון די בודזשעט דעבאַטעס אין דער לעגיסלאַטור. די פירער פון דער אָפּאָזיציע וועלן מסתמא ניט פאַרפעלן אָנצוצייגן אויף דאָס וואָס זיי וועלן באַטראַכטן ווי די שוואַכע פונקטן פון דער פינאַנציעלער פּאָליטיק פון דער רעגירונג.

די סי. פּי. אַר. פּלענער

ווען מען וויל וויסן וואָס זיינען די אויסזיכטן פון אַ געוויסן געגנט אָדער פונ'ם גאַנצן לאַנד בכלל, דאַן איז כדאי צוקוקן זיך צו די אַקטיוויטעטן פון די אייזנבאַנען אין דעם באַטרעפנדיקן געגנט אָדער אין לאַנד: די אייזנבאַן קאָמפּאַניס האָבן אַ שטאַרקן חוש פאַר דער ווירקלאַכקייט, און די סי. פּי. אַר. באַזונדערס לאָזט זיך ניט אויף קיין ריזיקאַלישע אַוואַנטיורעס.

און אויב דער פּרעזידענט פון דער סי. פּי. אַר., מר. ביטי, אָנאָנסירט איצט אַז די קאָמפּאַני וועט דאָס יאָר אויסגעבן נייע פופציק מיליאָן דאָלאַר אויף נייע איינריכטונגען און נייע צווייג ליינעס, קאָן מען זיין גאַנץ זיכער, אַז זי מאַכט דאָ ניט קיין ריזיקאַלישע אונטערנעמונגען, — נאָר זי באַזירט איר אייגענע אַנטוויקלונג אויף דעם נאַטירלאַכן וואוקס און אַנטוויקלונג פונ'ם לאַנד.

די סי. פּי. אַר. האָט זיך ניט אָפּגעשראָקן פאַר דער געדריקטער שטימונג אין לאַנד, און איז גרייט צו מאַכן איצט נייע גרויסע אינוועסטמענטס. דאָס ווייזט, אַז זי גלויבט אַז דער איצטיקער קריזיס איז אַ פאַרבייגייענדיקע דערשיינונג, וואָס וועט ניט אָפּשטעלן דעם פּראָגרעס פון לאַנד.

פאַר אונז, מערב קאַנאַדער, איז פון באַזונדער באַדייטונג, וואָס אין די אָנגעצייכנטע פּלענער פון דער סי. פּי. אַר. פאַר דעם לויפנדיקן יאָר פאַרנעמט די וועסט דעם אָנגעזעענסטן פּלאַץ אויף וויפל ס'איז שייך לאָקאַלע אויסברייטערונגען. דאָס דערווייזט, אַז די קאָמפּאַני איז באַזונדערס איבערצייגט אין דער אומפאַרמיידלאַכער אַנטוויקלונג פון דער וועסט.

אגב זיינען שוין די אויסברייטערונג פּלענער פון דער סי. פּי. אַר. אַליין אַ ביישטייער צו דער אַנטוויקלונג און וואוקס פונ'ם לאַנד. אויסער וואָס דאָס וועט באַשעפטיקן אַ גרויסע צאָל מענשן ביי דער אַרבעט, וועט עס עפענען נייע דיסטריקטן און נייע קוואַלן פון רייכטימער. און וועט פאַרבע[illegible] בכלל.

"אַ חוב"

פון מ. שאַליט

דאָס איז געווען מיט געניוע פינף יאָר צוריק: איך, צוגלייך מיט פיל אַנדערע, בין דאַן געקומען קיין ווינניפּעג בייצוואוינען דאָס גרויס מערקווירדיקע וואונדער פון "קאָראָנאַציע". אַ גרויסער טייל פון דעם דאָרטיקן אידנטום איז דאַן פאַרכאַפּט געוואָרן מיט דעם הערלאַכן אויפגעלעבטן געדאַנק פון ק ע נ י ג ל א כ קייט . . . מען האָט דאַן כלומר'שט געקרוינט צוויי שיינע קינדער אָבער, די שמחה איז געווען גרויס ווי פון עפּעס ווירקלאַכעס, דערהויבענעס . . .

נאָך דער צערעמאָניע אין דעם גרויסן ליכטיקן "רינק" האָבן זיך די מאַסן אוועקגעלאָזן צום בית יתומים הויף, וואו די פאַרווילונגען האָבן געדאַרפט פאָרקומען. נאַטירלאַך, האָב איך זיך אויך נאָכגעשלעפּט מיט'ן "קראַוד", האָבנדיק אין געדאַנק ניט אַזוי די פאַרווילונגען, ווי דעם באַזוך פון דעם באַרימטן אַנשטאַלט פון וועלכן איך האָב אַזויפיל געלעזן און געהערט, נאָר ביז איצט נאָך ניט געזען.

דורכקומענדיק די גויאישע פּאָליציסטן און די אידישע שומרים, וועלכע האָבן באַוואַכט דעם הויף פון דער פּרעכטיקער געביידע בין איך אַריין אין הויף און באַגריסט געוואָרן מיט אַ האַרציקן ביי־זער פון דעם פאַרוואַלטער, מר. אַסאָווסקי. . . .

ער האָט זיך געבייזערט ניט אויף מיר, חלילה, נאָר אויף דעם איינברוך וואָס מען האָט געמאַכט אין זיין אָרדנונג, ווען פרעמדע האָבן באַטראָטן זיין נחלה. ער איז געווען זייער גערעכט. די אָנקומענדע כוואַליע פון "פּלעזשור־זוכער" האָט זיך ווייניק גערעכנט מיט די דער פּיליאַריקער מי וואָס עס האָט געקאָסט איינצושטעלן און פאַרפלאַנצן יעדע זאַך אויף דעם געהעריקן פּלאַץ, און ווי אימער, ווען מען קומט אויף אַ פּאַרטיקער זאַך האָט מען זייער ווייניק איינזעעניש ווי שווער דאָס איז אָנגעקומען . . .

מר. אַסאָווסקי איז נאָכהער געווען גאַנץ פריינטלאַך צו מיר און האָט מיך אַרומגעפירט איבער אַלע אָפּטיילונגען פון דעם הויז פון די יתומים. ער האָט מיר געצייגט וואו מען זאָרגט פאַר יעדער באַדערפעניש, וואָס די עלטערן פון די פאַריתום'טע וואָלטן באַדאַרפט טאָן ווען זיי וואָלטן געלעבט; ווי די קינדער ווערן געשפּייזט ריין און רויק, וואו זיי ווערן געלייגט שלאָפן ציכטיק און ווייך; וואו זיי האַלטן זייערע מלבושים'לאַך, שבת'דיקע און וואָכעדיקע; וואו זיי שפּילן זיך, ווי קינדערלאַך אין דער מאַמעס היים, פריי און פריילאַך, וואו זייערע וועש ווערט געוואַשן און פאַרוואָרף און עקל . . . וואו זיי לערנען און דאַוונען און קריגן אויך רפואות צו זייערע קינדערשע שמערצן. . . .

און אַלעס אונטער דעם שטענדיקן וואַכענדיקן אויפזיכט פון אַ העכסט פאַרנינפטיקן אויפּפּאַסער און זיין פרוי, וועלכע פילן די גרויסע פאַראַנטוואָרטלאַכקייט וואָס עס ליגט אויף זיי אין טאָן זייער בעסט צו באַרעכטיקן דעם צוטרויען וואָס מען האָט אויף זיי אַרויפגעלייגט און פירן אויס אַ ריזיקע אַרבעט וואָס זעלטען ווער וואָלט עס אַזוי גוט געקאָנט טאָן ווי זיי . . .

איך האָב דאַן ניט געהאַט קיין געלעגנהייט צו באַשרייבן מיינע איינדרוקן פון דעם באַזוך און האָב עס כמעט ווי ניט געהאַלטן פאַר נויטיק, ווייל מיר האָט זיך געדאַכט, אַז יעדנס האַרץ מוז ליגן אין דעם דאָזיקן אַנשטאַלט, וואָס נעמט אַריין די פאַראומגליקלאַכטע קינדער אונזערע, וועלכע ווערן יונגערהייט אָן זייערע טייערסטע פריינט און פאַרזאָרגער אין לעבן. .

נאָר אָט זע איך דעם "אידישן וואָרט" מר. אַסאָווסקיס טענות צו זיינע ליבע אידן, וועלכע טוען ניט זייערע פליכטן צו די יתומים און לאָזן דעם אַנשטאַלט ליידן נויט און פיליכט הונגער. און איך געפין עס אַלס אַ הייליקן חוב צו דערציילן וואָס איך האָב אין דעם דאָזיקן גרויסן הויז געזען, ווען איך בין דאָרט געווען:

איך האָב דאָרטן געזען קינדער־יתומים. קינדערלאַך, וועגן וועלכע עס זיינען געשריבן געוואָרן אַזויפיל געבעטן ניט צו פאַרלאָזן זיי און ניט צו פיניקן. וואָרום... וועל . . . מיר האָבן אַ גוטע געלעגנהייט אויסצודריקן אונזער געפיל פון רחמנות אויף אַ ווירדיקן און זייער באַרעכטיקטן צוועק . . . .

איך האָב דאָרט באַגריפן דעם שרעקלאַכן בילד דאָס קינדערשע הילפלאָזיקייט ווען איך האָב געזען צוויי מיידעלאַך־שוועסטערלאַך זיצנדיק אויף די טרעפּ, קאַנטיק. נאָר וואָס אַריינגענומענע, און די עלטערע, פון אַ יאָר זיבן, האָט מיך מיט אַ ציטערנדיקער שטימעלע געוואָרנט ניט צו טשעפּען די אינגערע, ווייל . . . "זי האָט ניט קיין מאַמען . . ."

אין מיינע אויערן האָט געקלונגען די מעלאָדיע פון אַ האַרציקער ליד וואָס אַ שיינע רייכע מיידל האָט פריער ביי־טאָג געזונגען אונטער אַ מגן־דוד אין האָל:
"איך בין אַ יתומה'לע,
איך האָב ניט קיין היימעלע . . ."

און מיין האַרץ איז באַגאָסן געוואָרן מיט בלוט און מיט טרערן.

יאָ, זיי זיינען אונזערע אַלעמענס יתומים'לאַך און מיר דאַרפן האָבן הערצער פון שטיין צו לאָזן זיי ליידן מער ווי זיי האָבן שוין געליטן . . .

און זיי וועלן אויסוואַקסן ערלאַכע און נוצלאַכע מענשן, און אונזער האַרץ וועט זיך פרייען אויף זיי'ן קונקדיק, און מיר וועלן מיט שטאָלץ קאָנען זאָגן דעם אַלטן אידישן שפּרוך: "וואויל איז צו אונזער יוגנט וואָס האָט ניט פאַרשעמט אונזער עלטער!"

מען טאָר אויף זיי ניט פאַרגעסן. דאָס איז אונזער פליכט און אונזער פּריווילעגיע!

די איצטיקע ניט "אַנטיסעמיטישע" רעגירונג אין פּוילן און די "מאָדערניזאַציע" פון דעם פּוילישן האַנדל, באַדראָען אידישע עקזיסטענץ

טאָג איין טאָג אויס קומען אָן ידיעות פון פּוילן וועגן דער שרעקלאַכער לאַגע פון די דאָרטיקע אידן. מיר זיינען שוין געוואוינט געוואָרן צו הערן די דאָזיקע טרויעריקע באַריכטן וועגן נויט און הונגער, וועגן די פאַרפאָלגונגען אויף די אידן אין די מזרח־אייראָפּייאישע לענדער, אָבער דאָס, וואָס קומט איצט פאָר אין פּוילן שטעלט מיט זיך פאָר אַ גאַנץ ניי קאַפּיטל פון אידישע ליידן אין פּוילן.

עס איז געווען לייכט צו פּראָטעסטירן און אויפצואוועקן די עפנטלאַכע מיינונג קעגן אָפענע אַנטיסעמיטישע פאַרפאָלגונגען, וואָס זיינען פאָרגעקומען אין פּוילן אָדער אין אַנדערע לענדער. מען האָט גרינג געקאָנט אויפקלערן דער וועלט וועגן די אומגערעכטיקייטן, וואָס ווערן באַגאַנגען קעגן די אידן און מען וואָלט געקאָנט צווינגען דורך אַ מאָראַלישן דרוק אַז די פאַרפאָלגונגען קעגן די אידן זאָלן אָפּגעשטעלט ווערן.

אָבער די איצטיקע ליידן פון די אידן אין פּוילן טראָגן אַ גאַנץ אַנדערן כאַראַקטער, כאָטש אין תמצית איז זייער איצטיקע לאַגע פיל ערגער, ווי פריער, ווען דער אַנטיסעמיטיזם איז אַרויסגעטראָטן אָפן, איז אָבער שווערער צו באַקעמפן דעם איצטיקן צושטאַנד.

וואָרום די איצטיקע ליידן פון די אידן אין פּוילן זיינען אַ רעזולטאַט פון דער עקאָנאָמישער פּאָליטיק פון דער רעגירונג. מען קאָן ניט קומען צו דער רעגירונג מיט אַ טענה, אַז זי זאָל ניט ענדערן די עקאָנאָמיק פון לאַנד. דאָס וועט הייסן זיך צו שטעלן קעגן דער מאָדערניזירונג און דעם פּראָגרעס פון דער אינדוסטריע און דעם האַנדל אין פּוילן.

אָבער, דאָס וואָס מיר הערן וועגן דעם אופן ווי אַזוי די פּוילישע רעגירונג פירט דורך די נייע עקאָנאָמישע פּאָליטיק, לאָזט ניט איבער קיין צווייפל וועגן דעם, וואוהין עס ווערט געצילט . . .

ווען עס קומען צו אונז אַזעלכע באַריכטן, ווי אין דער טאַבאַק אינדוסטריע אין פּוילן, וואו עס האָבן פריער געאַרבעט טויזנטער אידישע אַרבעטער, געפינען זיך איצט, נאָכדעם ווי די רעגירונג האָט איבערגענומען די פאַבריקן, בלויז אַ פּאָר געציילטע אידן, וועלכע ציטערן, אַז זיי זאָלן ניט יעדן טאָג אַרויסגעוואָרפן ווערן פון זייערע שטעלעס; אין וואַרשע, וואו עס אַרבעטן, אַרום 20 טויזנט אַרבעטער ביי שטאַטישע אונטערנעמונגען זיינען באַשעפטיקט בלויז אַרום 100 אידן כאָטש די אידן מאַכן אויס אַ דריטל פון דער גאַנצער וואַרשעווער באַפעלקערונג. (און אויך דער גרעסטער טייל פון די דאָזיקע אידן אַרבעטן אין דעם אידישן האָספּיטאַל, וואָס די שטאָט האָט לעצטנס איבערגענומען.

און דאַגעגן אָבער זאָגן אונז די באַריכטן פון וואַרשע, אַז דאָס שטייער (טעקס) סיסטעם אין פּוילן איז אַזוי אויסגעאַרבעט, אַז דעם גרעסטן טייל דאַרפן צאָלן די אידן; אָבער אַ העלפט פון דער אַלגעמיינער שטייער הכנסה אין וואַרשע קריגט די רעגירונג פון אידן.

און ווי אַזוי ווערן די דאָזיקע שטייערן איינגעמאָנט ביי די אידן? אַ שטייער באַאַמטער קומט צו צו אַ אידישער אַלמנה, וואָס האָט אַ "קרעמעל" פון שפּייז, און פאָדערט 200 זלאָטעס פאַר רעגירונגס שטייערן. דער ווערט פון גאַנצן ביסל שפּייז אין אָבער אין קרעמל בלויז 15 זלאָטעס. נעמט דער שטייער באַאַמטער צו די קישנס פון בעט און פאַרקויפט זיי, כדי איינצוקאַסירן אַ פּאָר זלאָטעס צו דעקן די שטייערן, וואָס די אידישע "סוחרטע" איז שולדיק דער רעגירונג.

דאָס איז בלויז אַ טראָפּן פון דעם ים מיט שרעקלאַכע ידיעות, וואָס קומען אָן פון פּוילן. און ווען מען קומט מיט טענות צו די אָפּיציעלע פאָרשטייער פון דער פּוילישער רעגירונג, האָבן זיי אַ פאַרטיקן ענטפער: "מען מוז מאָדערניזירן די פּוילישע אינדוסטריע און האַנדל. מען מוז מיטגיין מיט דער צייט און שאַפן גרויסע אונטערנעמונגען, כדי צו קאָנען קאָנקורירן מיט אויסלאַנד. אַי, אַז דערפון ליידן אַ צאָל קליינע אידישע סוחרים אָדער בעלי מלאכות, וואָס קאָן מען זיך דאָ העלפן. פּראָגרעס פאָדערט קרבנות".

כמעט מיט די זעלבע ווערטער האָבן זיך באַנוצט די צוויי וויכטיקע פאָרשטייער פון פּוילן, דער פּוילישער אַמבאַסאַדאָר אין אַמעריקע, מר. טיטוס פיליפּאָוויץ, און דער אַמעריקאַנער בעל יועץ ביי דער פּוילישער רעגירונג, מר. טשאַרלס דיואַי, ווען איך האָב זיי געפרעגט די מיינונג וועגן דער איצטיקער לאַגע פון די אידן אין פּוילן.

"די פּוילישע אינדוסטריע און האַנדל האָט נאָך צוריקגעשטאַנענע מעטאָדן, מען מוז זיי מאָדערניזירן. מען מוז קאָנצענטרירן די פּראָדוקציע און דעם האַנדל, כדי צו קאָנען קאָנקורירן מיט'ן אויסלענדישן מאַרק. אויב דערפון ליידן די קליינע סוחרים און פאַרמיטלער — וועלכע זיינען צופעליק אידן — קאָנען מיר זיך ניט העלפן. מיר קאָנען דאָך ניט צוליב דעם אָפּשטעלן דעם פּראָגרעס פון אונזער לאַנד".

אַזוי האָט צו מיר געזאָגט דער פּוילישער אַמבאַסאַדאָר אין אַמעריקע, פאַרזיכערנדיק, אַז די פּוילישע רעגירונג איז בשום אופן ניט אַנטיסעמיטיש; און אַז די עקאָנאָמישע ליידן פון די אידישע סוחרים אין פּוילן זיינען בלויז אַ צופאַל, ווייל זיי שטעלן מיט זיך פאָר דעם גרעסטן טייל פון די קליין־הענדלער.

הער פיליפּאָוויץ האָט קאַטעגאָריש געלייקנט, אַז די נייע עקאָנאָמישע פּאָליטיק אין פּוילן האָט צו טאָן מיט געוויסע אַבזיכטן פון דער רעגירונג אַנטקעגן די אידן.

דאָס, וואָס אידן ווערן אַרויסגעשיקט פון די פאַבריקן, ווען זיי ווערן איבערגענומען דורך דער רעגירונג, איז אויך ניט קיין רעזולטאַט פון אַנטיסעמיטיזם. נאָר גאָר פאַרקערט. דער פּוילישער אַמבאַסאַדאָר האָט באַגרינדעט דאָס אַזוי:

"ווילט איר דען ניט אַליין, אַז עס זאָלן אויסגעמישט ווערן ניט־אידישע מיט אידישע אַרבעטער, אַזוי, אַז דער ריס צווישן ביידע פעלקער, זאָל פאַרקלענערט ווערן? אָט דאָס איז אונזער כוונה, ווען מיר שיקן אַריין פּוילישע אַרבעטער אין די ביז איצט ריין אידישע פאַבריקן".

מיר הערן אָבער גאַרניט וועגן דעם, אַז אַזאַ "אינטערנאַציאָנאַליזירונג" זאָל אויך פאָרקומען אין די פאַבריקן וואו עס אַרבעטן בלויז ניט אידישע אַרבעטער.

אויך מר. דיואַי, דער אַמעריקאַנער בעל יועץ ביי דער פּוילישער רעגירונג, וועלכער ווערט באַטראַכט, אַלס אַ גרויסער אויטאָריטעט אין עקאָנאָמישע ענינים אין בכלל אין מזרח־אייראָפּע, אויך ער ווייסט וועגן דעם, אַז די "מאָדערניזאַציע" פון דער פּוילישער עקאָנאָמיק זאָל זיין דורכגעדרונגען מיט אַנטיסעמיטישע מאָטיוון.

אַדרבא, מר. דיואַי האַלט — פּונקט אַזוי ווי דער פּוילישער אַמבאַסאַדאָר, — אַז די איצטיקע פּוילישע רעגירונג איז ווייט פון אַנטיסעמיטיזם. אויך גלויבט ער, אַז די ליידן פון די אידישע סוחרים זיינען אַ רעזולטאַט פון דער קאָנצענטראַציע פון די האַנדלס אונטערנעמונגען אין פּוילן, און אַז דאָס איז אַן אומפאַרמיידלאַכער איבל.

אָבער, מערקווירדיק, מר. דיואַי; ווייסט גאָרניט, אַז די אַרויסגעשטויסענע אידישע סוחרים און בעלי־מלאכות קריגן ניט קיין מעגלאַכקייט זיך אַריינצופּאַסן אין נייע מעטאָדן; אַז אידישע אַרבעטער ווערן אַרויסגעשטויסן פון די פאַבריקן; אַז אידן ווערן ניט אָנגעשטעלט ביי די שטאַטישע און רעגירונגס־אונטערנעמונגען; און ער ווייס אויך גאָרניט וועגן די ספּעציעלע שיקאַנירונגען, וואָס עס ווערן געמאַכט די אידן ביים איינמאָנען די שטייערן.

נאַטירלאַך האַלט ער, אַז דאָס איז אַן עולה, וואָס דאַרף באַזייטיקט ווערן, אָבער ער פאַרזיכערט מיך נאָכאַמאָל, אַז די איצטיקע פּוילישע רעגירונג איז ניט קיין אַנטיסעמיטישע, אָדער האָט געוויסע כוונות קעגן די אידן.

און אָט אַזוי אין דעם ליגט די געפערלאַכקייט פון דער לאַגע פון דעם אידן אין פּוילן: "די רעגירונג גאָר ווייס פון אַנטיסעמיטיזם און דער טרויעריקער צושטאַנד פון די אידן איז בלויז אַ רעזולטאַט פון דער אַלגעמיינער עקאָנאָמישער פּאָליטיק וואָס דאָס לאַנד פירט דורך".

אָט דאָס איז דער פאַרטיקער ענטפער וואָס מען קריגט איצט פון די אָפּיציעלע פאָרשטייער פון דער פּוילישער רעגירונג, און קעגן אַזאַ ענטפער איז שווער צו געפינען אַ וועלכן ניט איז פּריטשעפּקע, כאָטש עס זיינען פאַראַן געגנוג באַווייזן און אַרגומענטן, וואָס שטעלן דעם דאָזיקן ענטפער אין אַ לעכערלאַכער לאַגע.

("איטא")

ווי מען קוקט אויף אַמעריקע אויף יענער זייט ים

(פון "דאַן" (אין ווילנער "צייט")

האָט מיך אַמאָל אין אַ גאַווינע אַ ווינער איד באַגעגנט:
— שלום עליכם!
— עליכם שלום.
— ברוכים הבאים!
— אַ יישר כוח.
— וואָס מאַכט עפּעס אַ איד?
— מ'לעבט ווי ס'איז.
— האָט כאָטש געלוינט די טרחה?
— נישקשה'דיק.
— טאַקע געבראַכט אַביסל?
— כדרך הטבע.
— אַביסל איז ווייניק: פון דאָרטן דאַרף מען ברענגען אַ סך!
— געבראַכט היפּש.
— הייסט דאָס, אַז איך רייד מיט אַ נגיד?
— ניט צו פאַרזינדיקן.
— נו, וואָס איז עפּעס מכה?
— אויך ניט קיין געפּאַר.
— פון וואַנען ווייסט איר וואָס איך מיין?
— כ'בין משער.
— קריגט מען טאַקע אַמאָל ביי אייך אַ הלוואה?
— ס'טרעפט זיך אַמאָל.
— אַ קיצור לאַכן מאָג מען.
— הלוואי זאָל מען לאַכן.
— דערווייל־לאַכט איר פון אונז, אמת?
— אַ ברירה האָט מען.
— אָט וואָס מטבע מאַכט!
— אַהאַ מטבע.
— וועער ס'האָט מטבע — האָט די דעה!
— גאָלדענע ווערטער.
— אָבער דער סוף פּסוק: ס'לוינט אַ פּאָר צו טאָן אַהין, האַ?
— ס'לוינט.
— באַשר אייך האָט זיך איינגענבען,
— זאָגט איר אַז ס'לוינט!
— אפשר לוינט טאַקע ניט.
— אַהאַ איר האָט שוין מורא פאַר קאָנקורענציע! ווי יעדערער היט דאָס זיין עסק!
— אַזוי דאַרף זיין.
— מילא, לאַכן מאָג מען, ווי זאָגט איר?
— ראַכט זיך, אַז מען מאָג.
— אָבער וואָס טוט מען, אַז ס'לאַכט זיך ניט, האַ? יע, ווי איז עפּעס, זאָגט מיר, אין אַמעריקע: דער עולם מוז דאָך דאָרטן אודאי אַ גאַנצן טאָג כסדר קייכן פון געלעכטער, ניט אמת?
— מען רוט זיך אָפּ אויך אַ ווייליע.
— אָבער מען לאַכט דאָרט נישקשה'דיק, האַ? אַז קיין עסן פעלט ניט און קיין טרינקען פעלט ניט און מיט'ן מאָרגנדיקן טאָג איז מען זיכער, טאַ פאַרוואָס זאָלן זיי דאָרטן טאַקע ניט לאַכן, פאַרוואָס? איר האָט דאָרטן מסתמא אויך ניט געפאַסט קיין תעניתים, אמת?
— ס'איז טאַקע קאָנטיק אויף אייך!
— שווער צו באַהאַלטן.
— אַ פּנים איז אַ מסור!
— משמעות.
— הייסט עס, אַז איר האָט קיין חרטה ניט אויף אייער נסיעה?
— חס ושלום.
— טוט דאָס מיר אמת הנאה.
— אַזוי דאַרף זיין.
— אַמאָליע וואָס ס'דאַרף זיין, אַבי איר מיינט, אַז אַלע פאַרגינען דאָס אייך? איר מיינט, אַז מ'ציילט ניט אין שטאָט אייער עשירות? זעט איר, איך בין שוין אַן אַנדער מענש, וואָרום וואָס אַרט דאָס מיר, אַז איר האָט דאָרטן אַ נעם געטאָן די אַמעריקאַנער פאַר'ן גאַרגל? אדרבא, זאָל אייך וואויל באַקומען!
— אמן. אַדיע.
— איר איילט זיך?
— כ'מיין . . .
— אויב איר איילט זיך, איז דאָס טאַקע אַ גוטער סימן!
— דהיינו?
— גאָר פּשוט: אַרימעלייט האָבן זיך ניט וואָס צו איילן, ניט אמת?
— אמת.
— איז וויבאַלד אַזוי, האָט איר דאָך טאַקע געטאָן אַ גרויסע חכמה וואָס איר זייט געפאָרן קיין אַמעריקע!
— ס'קאָן זייער געמאָלט זיין.
— נו, און ווי וואָלט, זאָגט מיר, געווען, אַז אַזאַ איד ווי איך, למשל, וואָלט אַהין אוועקגעפאָרן?
— געזונטערהייט.
— אַ דאַנק פאַר אַ ברכה, אָבער איר זייט דאָך עפּעס אַ באַקאַנטער מענש און איר זייט דאָך שוין דאָרטן געוועזן, און טאַקע מצליח געווען אויך, — טאָ זאָגט מיר טאַקע אויס דעם גאַנצן קונץ!
— וועלכן קונץ?
— ווי אַזוי צו מאַכן דעם דאָלאַר?
— דער קונץ איז — מאַכן געשעפטן.
— זייט איר דאָך טאַקע אַן אמת'ער אַמעריקאַנער!
— וואָסי?
— פּונקט ווי מען ווייס ביי קיין אַמעריקאַנער גאָרנישט, אַזוי ווייס מען אויך פון אייך קיין טאָלק ניט! איר זייט ביי מיר דער ערשטער וואָס ענטפערט ביי־דעם מיט פּאָליצע וועגן אַמעריקע? איר דאַרפט וויסן, אַז כ'האָב שוין געוועזן אויף מיין לעבן אַמעריקאַנער אין די הונדערטער און יעדערן שטעל איך אָפּ און מיט יעדערן פאַרפיר איך אַ שמועס און ביי יעדערן פרעג איך זיך נאָך וואָס און ווען און ווי אַזוי, און דער סוף איז, אַז פון אַ טויטען קאָן מען עפּעס דערוויסן זיך, אָט אַזוי דערגייט מען עפּעס ביי אייך! קומט אימעצער פון אַמעריקע, וועט ער אייך דערציילן ווי מען גייט דאָרטן און ווי מען לויפט דאָרטן און וועט אייך באַשרייבן מיט אַלע פּיטשעווקעס ווי מען בויט דאָרטן די הויכע מויערן און ווי מען עסט דאָרטן פּאַטייטעס — איינער קאָן מיינען, אַז פּאַטייטעס איז ווער ווייסט וואָס פאַר אַ מאכל, ערשט לאָזט זיך אויס, אַז דאָס איז פּונקט אַזעלכע בולבעס ווי אונזערע, און ער וועט אייך דערציילן כל המינים נסים ונפלאות וואָס איר פרעגט גאָר אים ניט און וואָס קריכן אייך אַפילו אין קאָפּ ניט, וואָרום איז עפּעס אַ גרויסע נפקא־מינה, צי אַ איד פאָרט דאָרטן מיט אַ פערד צי ער פאָרט דאָרטן מיט אַ אייזל, צי ער גייט אויף דער ערד, צי ער גייט אונטער דער ערד? אונזערער אַ איד וויל דאָך דער עיקר וויסן, ווי אַזוי מען פאַרדינט דאָרט. אַזוי לייכט דעם "טולער," און דאָס דאַרף ער דאָך וויסן, און דווקא אָט־אָ דאָס קאָנט איר ביי זיי ניט אַרויסציען! וואָס דאַרפט איר מער, איך האָב דאָרטן זאָגן געזונט זיין צוויי לייבלאַכע ברידער און צוויי שוואָגערס און עטלאַכע שוועסטערקינדער און דווקא ניט קיין שלעכטע ברידער און צוויי שוואָגערס און זיינען אויך נישקשה פון מענשן, וואָרום פון וואַנען נעם איך צו צאָלן דירה־געלט און קראָם־געלט און פּאַראַטקעס, אויב ניט פון זייערע טשעקעס? און אַזוי האָב איך צו זיי גאַרנישט, — זאָל זיי דאָרטן גאָט געבן געזונט און פּרנסה, וואָרום כל זמן זיי וועלן האָבן דאָרטן, וועט לאַנגען זיך נאָך אם ירצה השם קאָנען ווי ס'איז צאַפּלען דאָ. ס'איז נאָר מער ניט אַ פּאַרדראָס, וואָס זייערע דאָלאַרס גייען אַוועק, — פאַר'ן שוואַרץ יאָר גייט דאָך אַוועק זייערע דאָלאַרס! נאָר גאַרניט, דערפאַר קאָן איך דאָך קיין טענות ניט האָבן. — זיי מיינען אודאי וואָס בעסער. נאָר וואָסזשע דען, קיין טאָלק קאָן איך ביי זיי ניט דערגיין, אָבער טאַקע גאַרניט, אָבער טאַקע ניט פון אָרט! אַ קימאַ לן אודאי פון פופצן יאָר, טאַקע זינט דער מלחמה, ווי איך שרייב זיך מיט זיי איבער און כמעט אין יעדער בריוו פרעג איך זיך נאָך: ברודער, וואָס טוסטו, שוואָגער וואָס איז דיין געשעפט, שוועסטערקינד, וואָס איז דיין עסק? און — רייד צו זיי און רייד צו דער וואַנט! אויף צען בריוו ענטפערט מען דיר אָן גאַרניט און אויף דעם עלפטן שרייבט מען דיר אַ פּאָר ווערטער, אַז ס'איז גאָט צו דאַנקען, אַז ס'איז ניט צו פאַרזינדיקן — אַז מ'מאַכט ברוך השם אַ לעבן! אודאי טוט מיר הנאה וואָס זיי מאַכן דאָרט אַ לעבן — הלוואי וואָלט איך דאָס זיי קאָנען שרייבן. אָבער זאָגט מיר, איך בעט אייך, וואָס האָבן זיי אַזוי מורא אויסצוזאָגן וואָס טוען זיי דאָרטן, האַ? וואָס שעמען זיי זיך דאָרטן אַזוי מיט זייערע געשעפטן, האַ? אַז איך ווייס שוין גאַרניט וואָס צו קלערן און וואָס צו טראַכטן, וואָרום, — וואָס זיינען זיי דאָרטן אַלע "פערד גנבים, וואָס? איז מילא זיי אַלע — אַ קשיא אויף אַ מעשה. אפשר האָבן זיי טאַקע מורא פאַר אַ בייזן אויג? אפשר לוינט זיי טאַקע ניט, אַז אימעצער זאָל וויסן זייער טועכץ, וואָרום אפשר איז דאָרטן טאַקע אַזאַ וועלט ווי דאָ, וואָס מ'רייסט איינע ביי די אַנדערע פון די הענט. אָבער איר, — וואָס האָט איר מורא, וואָס? איר זייט דאָך שוין ברוך השם אַ היגער, — טאָ וואָס האָט איר אַזוי מורא אויסצוזאָגן, וואָס איר האָט אין אַמעריקע געטאָן און ווי אַזוי איר האָט דאָרטן געטאָן, און ווי אַזוי איר געמאַכט די פּאָר גראָשן? אַ בת ישראל נויט מען ניט, און אַז איר ווילט ניט אויסזאָגן . . . איך זע, אַז איר איילט זיך, אמת?
— אַ ביסעלע.
— אַ גוטער סימן!
— אַ גוטן טאָג.
— יע, איז ווי ווי געפעלט אייך עפּעס אַמעריקע?
— אַ דאַנק פאַר'ן פרעגן.

הונדערט פּראָצענט
געוויס פון יעדן נומער אויף דער
פּראָגראַם גאַראַנטירט!
אויף דעם גראַנדיעזן קונסטרייכן
קאָנצערט
פון
חיה'לע גרובער
הויפּט אַרטיסטין פון דער וועלט־באַרימטער
"הבימה"
און
אל הערים
דער באַליבטער אַמעריקאַנער
אימפּראָוויזאַטאָר
געזאַנג, סצענעס, אימפּראָוויזאַציעס
בילדער און
אַזוינס און אַזעלכעס
זונטאָג פעב. 16
8.30 אָוונט
אין
וואָקער טעאַטער
באַזאָרגט זיך מיט אַן איינלאַדונגס קאַרטל, צו באַקומען ביי מיטגלידער פון א. נ. אַרב. פאַרב. און מוטער פאַראיין פון פּרץ שול.
איר'ט אַזוינס נאָך ניט געזען!

אין שטראם פון לעבן

שפאנענדער ראמאן פון דעם אידישן לעבן אין אמעריקע
פון דר. ל. ב—ן

(פארטזעצונג)

און ווען זי איז געשטארבן, האט זיך אלצדינג אויסגעלאשן פאר אים. דאס גאנצע לעבן . . . ניט געווען מער קיין מיטינגען, קיין קאמף, קיין מענשהייט, קיין גליק, — אלצ־דינג אונטערגעגאנגען, אלצדינג . . . קיין רו האט ער ניט געפונען; איר קול האט אים פארפאלגט, דער פאר'חלומ'טער בליק פון אירע בלויע אויגן און דער שטילער שמייכל פון אי־רע פולע, ראזעווע ליפן, וואס האבן ווי א קוש ביי אים געבעטן . . .

א לאנגע צייט האט ער ארומגעבלאנ־דזשעט ארום דער הויז אויף הענרי סטריט, וואו זי האט פריער געוואוינט.

— ארומגעבלאנדזשעט, ווי אין א שרעק־לאכן חלום, אזוי ווי געשלעפט פון אי־מיצן אהין, אזוי ווי פון איר גייסט גע־שלעפט; דאן, מיט אמאל, שפעטער איז אים איינגעפאלן: אנטלויפן פון דארט, אנטלויפן פון איר הויז, פון איר גאס, פון ניו־יארק אנטלויפן, פון זיין פאר־צווייפלונג אנטלויפן . . . אנטלויפן ווייט, ווייט, ערגעץ אויף דער אנדערער עק וועלט . . .

אין א צייטונג האט ער דאן איבער־געלייענט, אז א שיף־קאמפאניע זוכט ארבעטער פאר א שיף. איז ער דאן אלס ארבעטער אהין אוועק, האט געאר־בעט דארט מיט א משונה'דיקער, איי־נער פאר צען, אין דער ארבעט געזוכט זיין פארצווייפלונג פארטויבן . . .

און אזוי איז ער דאן אנגעקומען אין ניו־ארלעאנס, האט געקראגן א שטע־לע ביי א דארטיקן אידישן ביזנעסמאן, און מיט'ן גאנצן לייב און לעבן, מיט'ן גאנצן פייער פון זיין טעמפעראמענט, זיך אין דעם אריינגעווארפן אום זיך אן אלעם צו פארגעסן . . .

ראבינס האט מיט בייגקעניש א טראכט געטאן:

— וואו איז יענער פייער? וואו איז יע־נער גליק און יענע פארצווייפלונג?

און ער האט זיך געענטפערט:

— נישטא מער, קאלט, פוסט; אמת, געלעבט האט יאשקע און ניט ראבינס!

אימיצער האט אים ביים אקסל אנ־גערירט: ער האט די אויגן געעפנט.

לעבן אים איז געשטאנען מר. כאוו־קין. די אויגן זיינען ביי אים ארומגע־שפרונגען, ווי וויווערקעס אין רעדער, און ער האט געווארפן הויך מיט ביידע הענט.

— וואס זיצט איר? אלע זיינען דאך אוועק זיך פאקן; מיר וועלן באלד זיין אין ניו־יארק.

— באלד?

ראבינס האט זיך אומגעקוקט. אויפ'ן דעק איז טאקע קיינער ניט געווען.

— אין א דריי פערטל שטונדע ארום, — האט כאוקין געענטפערט.

— איך האב גענוג צייט.

— ביי מיר איז שוין אלצדינג איינ־געפאקט, — האט כאוקין געזאגט, זיך זעצנדיק לעבן אים, און האט צוגעלייגט:

— נאך דא צייט גענוג אריינצוכאפן א "פינאקל". איר שפילט דאך אבער ניט. ווי אזוי איך קאן אויסקומען אן א "פינאקל" פארשטיי איך ניט.

ראבינס האט זיך צעלאכט:

— איר זעט דאך! . . .

— איך מוז דאס אייך אויסלערנען.. מיר וועלן זיך טרעפן אין ניו־יארק . . . איר מוזט מיין אדרעס נעמען . . . דא איז מיין אדרעס. — ער האט אים דער־לאנגט א קארטל — ריווערסייד . . . זייט איר אמאל געווען אין ניו־יארק?

— יא.

— ווייסט איר דאך וואו ריווערסייד דרייוו איז . . . איך וואוין לעבן דער ניינציקסטער גאס . . . קומט ארויף. איז ניט קיין "פויקער", איז אזוי א גוטער גאסט! ווי לאנג וועט איר פארברענגען אין ניו־יארק?

— איך ווייס ניט.

— מסתמא פארפארן אין א האטעל? עס זיינען אין ניו־יארק פאראן שיינע האטעלן: פאלאזא, אסטאריא. די שענסטע האטעלן אין דער וועלט — האט מר. כאוקין גערעדט איצט הויך אויפ'ן קול, און עפעס מיט א באזונדער אימ־פעט, ווייל די אנדערע פאסאזשירן זיי־נען ארום ניט געווען, און ער האט זיך דערפילט פריי, און האט געקאנט צע־לאזן דעם מויל און אנדערע גלידער . . .

— איך רעכן אין וואלדארף אסטאריא האטעל צו פארפארן . . .

— א פיינער האטעל . . . האט איר עפעס באקאנטע אין ניו־יארק, פריינט?

— אן אנקל דאכט זיך . . .

— דאכט זיך?

— שוין זיבעצן יאר אים ניט גע־זען . . .

— וואס הייסט?

— אט אזוי, ניט געזעען.

— א ביזנעסמאן?

— א שוירט מאנופעקטשורער אמאל געווען . . .

— א שוירט מאנופעקטשורער? דאס איז דאך מיין ביזנעס אויך. ווי הייסט ער?

— רובינטשיק.

— רובינטשיק? איך קאן איינעם א רובינטשיק . . . א משוגענער . . . גע־ווען אמאל מיין פארטנער . . . קוים זיך מיט אים צוגעאכצט . . . ניט אויסצו־האלטן געווען פון זיין משוגעת. ער אליין, דער צווייטער איז גארנישט . . .

— ווי איר שטעלט יענעם פאר, איז ער אביסל ענלאך צו מיין אנקל . . .

— יענער הייסט דייוויד רובינטשיק.

— און מיין אנקל הייסט אויך אזוי.

— יענער האט צוויי טעכטער . . .

— מיין אנקל האט אויך אמאל גע־האט צוויי מיידלאך . . .

— זיי זיינען ניט קיין מיידלאך, נאר גרויסע, דערוואקסענע . . . די עלטערע א יאר פינף און צוואנציק און די אינגע־רע א יאר . . . א יאר . . די זעלבע יארן ווי מיין עלענאר, ווי מיין מיזינ־קע . . .

— ווי אלט איז אייער מיזינקע?

— די זעלבע יאר ווי רוטי. אפשר מיט א מאנאט עלטער . . .

— רוטי?

— נו, יא, רוטי, אזוי הייסט דייוויד רובינטשיק'ס אינגערע טאכטער . . . אי, א מיידל! פייער, קוואקזילבער . . . קומט אפט צו מיר אריין, דאס הייסט, צו מיין עלענאר'ן, צו מיין מיזינקע . . . ביידע חבר'טעס, צוזאמען אין סקול גע־גאנגען . . .

ראבינס האט אים אונטערבראכן:

— און ווי הייסט די אנדערע?

— איר מיינט מיין עלענאר? . . .

— די אנדערע טאכטער פון דייוויד רובינטשיק?

— א, יענע? ענני, הייסט זי . . .

ראבינס האט זיך צעלאכט:

— דאס איז טאקע מיין אנקל! ענני און רוטי . . . אזוי הייסן זיי טאקע. ענני איז געווען א יאר אכט־ניין, רוטי — נאך גאר א בייבי. הייסט זייער מא־מע אסתר?

— אסתר, אסתר, אסתר. ריכטיק, ריכטיק, ריכטיק, ריכטיק! מרס. רובינ־טשיק הייסט אסתר — האט כאוקין צו־געשאקלט מיט'ן קאפ און געקוקט אויף ראבינס'ן מיט אזא מינע, אזוי ווי ער וואלט אים אט ערשט ריכטיק דערקאנט.

— איז דאס אייער אנקל?

— אזוי שיינט עס, — האט ראבינס געענטפערט מיט א פארטראכטן שמיי־כעל, און פאר די אויגן פון זיין זכרון האט זיך פלוצלונג דורכגעטראגן א בילד פון אכצן יאר צוריק, ווען ער איז צום לעצטן מאל געווען ביי זיין אנקל אין דער הויז, אויף איסט בראדוויי, איידער דער אנקל האט אים פון שאפ ארויס־געווארפן . . . דער אנקל, א מאן פון עטלאכע און דרייסיק, מיט א געקרויזטע שווארצע קאפ האר און שווארצע וואנצעס פליט אריין, ווי א באמבע אין הויז, מיט א צעטראגער מינע, און מיט די ווערטער: "נו, עסן, עסן, אסתר! שנעל! ניטא קיין צייט!" זאגט אים די רואיקע שטי־לע אסתר: "זעץ זיך, מען גרייט גלייך צום טיש". "וואס?, דער טיש נאך ניט געגרייט? דארף מען ניט! וועל איך עסן דעם בויכווייטאג אין רעסטאראן!"

— משוגענער! — זאגט אים רואיק אסתר. — גיי דו מיר צום קאדיק, — דערהערט זיך שוין זיין קול פון דער אנ־דער זייט טיר . . .

— א מטורף, — מאכט אסתר, — האט מורא זיין שאפ זאל דארט ניט אנטלויפן . . .

און ראבינס דערמאנט זיך, וואס ער, דער דאמאלסדיקער יאשקע, האט בעת דעם א טראכט געטאן:

"האט מורא איבערצולאזן לאנג זיי־נע שקלאפן!" . . . .

— מערקווירדיק, — האט ראבינס פארטראכט ארויסגעמורמלט — גאר זיך ניט געריכט, אז איך וועל האבן גרוס פון מיין אנקל . . .

— ווען איך וויים פריער — האט כאוקין זיך א כאפ געטאן מיט אין אימ־פעט — מיט וועמען איר זייט פאר־וואנדעט אין ניו־יארק . . . ווער האט דאס געזאלט וויסן? . . . מען פארט צו־זאמען אויף א שיף . . . מען באגעגנט זיך . . . מען צערעדט זיך . . . אליין איז מען, דאנקען גאט ניט קיין נאר . . . איר זייט ניט קיין נאר . . . און דערצו טאקע איך מיט דעם אנדערן שטיקלאך קרובים . . . מיט די אנדערע פילט מען זיך דאך פארט ווי געבונדן . . . רעדט מען! אבער אריינקריכן יענעם אין האר־צען, פרעגן אויף א פאספארט, ווי אנ־דערע אידן? ניט איך. איך האב דאס פיינט. איך בין ניט אזוי דערצויגן. עס איז קעגן מיין נאטור — האט ער גע־ווארפן מיט ביידע הענט און גערעדט מיט היץ, הויך אויפ'ן קול — זאל מיר גאר איינפאלן, אז דייוויד רובינטשיק, און דער דזשענטלמאן מר. ראבינס . . . איר זייט זיינער א פלימעניק צו אירער?

— זיינער.

— א ברודער'ס א זון?

— א ברודער'ס.

— און וואס האט אייער טאטע . . . איך מיין אייער פאטער — האט ער זיך פארכאפט — אייער פאפא, מיין איך. — וואס האט ער געטאן?

— א סוחר געווען.

— אין רוסלאנד?

— אין זשיטאמיר.

— מסתמא אין א סקול דארט געגאנ־גען?

— אין גימנאזיאום . . .

— אזוי, קאנטיק, א מענש, וואס האט געלערנט, און אייער ווייב איז אויך א רוסישע?

— איך האב ניט קיין ווייב.

— געשטארבן?

— אפשר נאך ניט געבארן געווא־רען . . .

— א סינגלמאן?

— א בחור.

— א סינגלמאן, א בחור . . . . .

— ווארום?

ראבינס האט זיך צעלאכט:

— סעי, מיסטער כאוקין — האט ער זיך אנגערופן גוטמוטיק — פרעגט איר דאך שוין מער ווי אויפ'ן פאספארט...

כאוקין האט זיך א כאפ געטאן:

— אי בעג יור פארדאן. איך גיב צו: צופיל געפרעגט, צופיל . . . גלויבט מיר, אז דאס איז קעגן מיין טבע, קעגן מיין נאטור. נאך אמאל, אי בעג יור פאר־דאן!

א ווייל'ע זיינען זיי דאן געזעסן און האבן געשוויגן. און דערנאך האט ראבינס זיך אנגערופן:

— וואוינט ער נאך אלץ אויף איסט בראדוויי? — איך מיין מיין אנקל?

— אייער אנקל וואוינט שוין א יאר צען אין ברוקלין, אויף איסטערן פארק־וועי, אין זיינער אן אייגענער הויז. א רייכער איד, אמת רייך . . . און א מענש מיט א נאמען, גיט טשאריטי . . . אפט איז זיין נאמען אין די צייטונגען . . . א פיינער מאן. איך האב פריער געשפאסט ווען איך האב געזאגט, אז ער איז א משוגענער. ווי לאנג איז שוין אז איר האט אים ניט געזעען?

— אכצן יאר.

— און נישט געהערט פון אים?

— ניין.

— אמעריקע! אן אנקל . . . א פלי־מעניק . . .

— איך בין אוועק פון ניו־יארק א ברוגז'ער מיט אים.

כאוקין האט זיך א כאפ געטאן:

— ווער קאן זיין גוט מיט אים? — האט ער מיט היץ אויסגעשריען — ער איז דאך אזא ווילדער און משוגענער מענש. איך אליין בין דאך שיר ניט משוגע געווארן פון אים, ווען איך בין זיין שותף געווען.

און דא זיינען מיטאמאל אויפ'ן דעק דערשינען די הויכע פרוי מיט איר בלאנ־דער טאכטער, איבערגעטאנענע און מיט היט אויף די קעפ. און גלייך האבן זיך די הענט ביי כאוקין'ען זיך ארונטער־געלאזט און זיך ניט גערירט מער, און דער באוועגלאכער אויסדרוק אויף זיין פנים איז ווי פארגליווערט געווארן. און ווען ער האט זיך איצט געווענדעט צו ראבינס'ן, האט זיין קול געקלונגען שטיל אזוי ווי ער וואלט אים א סוד דער־ציילט:

— ווילט איר אפשר זיין אדרעס?

— יא, געוויס, איך וועל אייך זייער דאנקבאר זיין.

— אן אנקל . . . כ'ווייס, אפשר זיך איבערבעטן . . . — האט כאוקין גע־פליסטערט — מיין ווייב ווייסט גענוי דעם אדרעס. איך וועל אייך אים שוין געבן. קומט ארונטער. עס איז שוין צייט פאר איך זיך איינצופאקן . . .

זיי זיינען ארונטערגעגאנגען.

אין א ווייל'ע ארום, ווען ראבינס איז געווען אין זיין קאיוטע, איז כאוקין צו אים אריינגעלאפן.

— מיין פרוי ווייסט אויך ניט גענוי דעם אדרעס. איך וועל אים אבער נעמען ביי מיין עלענאר. ווייסט איר גאר וואס? איך וועל שוין זעען, אז אייער אנקל זאל צו אייך קומען. פארלאזט זיך אויף מיר. זאל דער משוגענער אייך איבערבעטן! גלייך ווי איך קום אהיים, נעם איך ביי מיין טאכטער זיין טעלעפאן און וועל אים אפרופן. איך וועל אים דערציילן א מעשה: זיין פלימעניק . . . ווי איז אייער ערשטער נאמען?

— דזשאו . . .

— מר. דזשאו ראבינס . . .

— יאשקע רובינטשיק — האט רא־בינס אים איבערגעשלאגן — אניט וועט דער אנקל ניט וויסן. איך האב מיין נאמען געביטן . . .

— יאשקע רובינטשיק? זאל זיין יאש־קע רובינטשיק! . . . אלזא, זיין פלי־מעניק יאשקע רובינטשיק איז אין וואל־דארף אסטאריא . . . א מיליאנער . . .

כאוקין האט זיך צעלאכט.

— איך וועל אים זאגן, אז איר זייט א מיליאנער. וואס ארט עס אייך? דער משוגענער וועט גיכער קומען צולויפן...

(פארטזעצונג — קומט)

„איצט האב איך הנאה פון מיינע מאלצייטן“

וואס פאר א פארגעניגן עס איז צו זעצן זיך און עסן א גוטן געזונטן מאלצייט אן א ווארנונג אז עס וועט זיין ווייטיק און אומבאקוועמלאכקייט אין דעם פראצעס פון פארדייאונג.

כראנישע אומפארדייאונג קומט גע־וויינלאך פון אומטעטיקן לעבער און שליסלאך א פארשטאפטער צושטאנד פון די געדערים. נאטירלאך, קומט קאפווייטיק און שלעכטמוטיקייט אין א סך פאלן, און א סך אויפגערעגטקייט און נעדריקטע שטימונגען.

עס איז אזוי לייכט צו דערלויבן דעם דאזיקן צושטאנד צו אנטוויקלען זיך אז כמעט איידער איר קוקט זיך ארום ווערט איר א קרבן פון שלעכטער פארדייאונג.

אבער וואס פאר א הילף עס איז ווען איר געפינט אויס וועגן דר. טשייסעס קידני־ליווער פילס און איר פרובירט זיי אויס. אין א טאג אדער צוויי פילט איר פיין און איר אנערקענט שנעל אז איר האט אנטדעקט דעם סאמע ווירקזאמען רעגולירער פון דער לעבער, נירן און גע־דערים.

Dr. Chase's
Kidney-Liver
Pills

הימל און ערד און ערפינדונגען

פון א פאכמאן

מיר לעבן איצט אין א צייט פון דער־פינדונגען. עס גייט ניט אוועק א טאג מען זאל ניט הערן פון עפעס א נייער דערפינדונג. דער מענש, ספעציעל אין אמעריקע, האט גענומען זוכן מער און בע־סערע באקוועמלאכקייטן אין לעבן און וואו עס איז פאראן א נאכפראגע איז פאראן אן אנבאט. פארשטייט זיך, אז ניט אלע דערפינדונגען, מאכן דעם זעל־בען אנזעען. מען רעדט מער פון דראט־לאזן טעלעגראף און טעלעפאן, פון ריי־דיא און לופט מאשין, ווי מען רעדט פון אנדערע קלענערע דערפינדונגען, אבער דאס מיינט נאך ניט, אז די אנדערע דער־פינדונגען זיינען ניט וויכטיק, אדער זיי־נען פון גאר א קליינעם ווערט. כמעט אויף יעדן געביט פון מענשלאכן לעבן ווע־רען יעדן טאג דערפונדן נייע זאכן, וואס האבן דעם צוועק אויסצובעסערן די ביז איצטיקע אומשטענדן. איינער דערפינט א נייע מאשין, וואס מען קאן שאפן מער סחורה אין א געוויסער פראדוקציע; איי־נער דערפינט א נייע כלי וואס דארף פארלייכטערן דער הויז פרוי אין איר אר־בעט, וועלכע איז ביז איצט געטאן גע־ווארן דורך מענשלאכע הענט און אזוי ווייטער.

אבער וויפיל מיר קאנען זיך פארשטע־לען וועגן נייע דערפינדונגען, ווייסן מיר ניט און האבן ניט קיין באגריף ווי גרויס עס איז באמת די צאל פון די וואס זוכן נייע פעטענטס אויף דערפינדונגען. און עס איז דאך דערפאר אינטערעסאנט צו הערן, אז דער פעטענט אפיס אין וואשינג־טאן איז פשוט פארווארפן מיט אפליקא־ציעס, וואס זיי האבן ביז איצט.

פארשטייט זיך, אז מאנכע וועלכע גיבן אריין אפליקאציעס פאר א פעטענט, האבן באמת ניט דערפונדן עפעס אויסערגע־וויינלאכעס. די מערסטע האבן אבער דערפונען עפעס נייעס אויף דעם אדער אנדערן געביט און זיי זוכן זייער דערפינ־דונג צו באשיצן דורך א פאטענט.

ווי מען גיט איבער האט דער פאטענט אפיס גאנצע 62 אפטיילונגען און יעדע אפטיילונג איז פארווארפן מיט אפליקא־ציעס. דער פעטענט אפיס גיט ניט גלייך קיין פעטענט, ווי נאר מען ווענדעט זיך אהין. איידער זיי גיבן ארויס א פעטענט מאכן זיי א גענויע אונטערזוכונג אי־בער דער דערפינדונג. זיי געפינען אויס צי האט שוין ניט אימעצער פאר דעם דערפונדן אן ענלאכע זאך, צי האט ניט אימעצער באנוצט זיך אין זיין דערפינ־דונג מיט א טייל פון א זאך, וואס איז שוין געפעטענטעט געווארן און דאס נעמט צייט, ווייל מען דארף דורכזוכן הונדער־טער פריערדיקע פעטענטס. אויך דארף מען מאכן אנדערע אינוועסטיגיישאנס כדי מען זאל קאנען ארויסגעבן דעם פא־טענט.

ווי געזאגט, זיינען די אלע אפליקאצי־עס אויף פארשיידענע מינים דערפינדונ־גען. א גרויסע צאל פון די דאזיקע אפלי־קאציעס באציען זיך אויף דעם געביט פון לופט־פליעריי. לופט־פליעריי האלט זיך איצט אין אנטוויקלען און עס געפינען זיך מענשן, וועלכע גיבן זיך אפ מיט דעם און מאכן אלע מאל פארבעסערונגען אין די עראפלאנען, און קוים געלינגט אימעצן צו דערפינדן עפעס זוכט ער שוין צו קריגן א פעטענט. אזוי למשל, האלט מען אין איין געפינען אפאראטן, וואס זאלן דער־מעגלאכן עראפלאנען זיך אויפצוהויבן גי־כער, אדער, זיך אויפצוהויבן גלייכער פון דער ערד און ניט דארפן פאר דעם אפ־פארן א געוויסן מהלך אויף דער ערד און אזוי ווייטער.

דערפינדונגען ווערן געמאכט, ווי גע־זאגט, צו פארבעסערן די באקוועמלאכקיי־טען פון דער היים. מען זוכט אויך נייע מיטלען ווי אזוי בעסער צו באהייצן א וואוינונג, כדי מען זאל קאנען האבן אן אנגענעמע טעמפעראטור. נייע פעטענטס ווערן געזוכט אויף דערפינדונגען וועגן פארשיידענע טיפן אייז־באקסעס א. א. וו.

עס איז אוממעגלאך אויסצורעכענען איינצעלהייטן פון די אלע דערפינדונגען, אבער א גרויסע צאל אפליקאציעס פאר פעטענטס ווייזן, אז א צאל מענשן האל־טען אין איין זוכן און פארשן ווי אזוי מעגלאך צו מאכן דער מענש זאל פאר־שפארן וואס מער צייט פאר ארבעט און זאל ארויסקריגן וואס מער נוצן און באק־וועמלאכקייט.

צי איז דאס לטובה דער מענשהייט איז אן אנדער פראגע. עס געפינען זיך שוין היינט צו טאג פערזאנען, וואס האלטן אין איין טענה'ן אז די אלע דערפינדונ־גען פירן סוף כל סוף צו דעם אומגליק פון דער מענשהייט. זיי מאטיווירן זייער באהויפטונג דערמיט, וואס מיט יעדער ניי־דערפונדענער מאשין ווערט ארויסגע־שטויסן פון דער פראדוקציאן א געוויסע צאל ארבעטער, וואס פארגרעסערט כסדר די רייען פון די ארבעטסלאזע און ווען דאס זאל אנהאלטן, וועט עס פירן צו א קאטאסטראפע, ווייל עס וועט ניט זיין פון וואנען צו מאכן א לעבן. זיי ווייזן אז אויף פארשיידענע אינדוסטריען, פון וועלכע פילע מענשן זיינען ארויסגעשטוי־סען געווארן פון דער ארבעט, דען מען קאן מיט די דערפונדענע מאשינען פרא־דוצירן אזוי פיל און נאך מער ווי פריער ווי מיט די ארויסגעשטויסענע ארבעטער איז פראדוצירט געווארן.

אנדערע, מער אפטימיסטישע, דיינקען, אז די דערפינדונגען זיינען א בענשונג פאר דער מענשהייט, ווייל זיי מאכן דאס לעבן באקוועמער. אז מענשן ווערן ארויס־געשטויסן פון דער פראדוקציאן, א זאך וואס מען קאן ניט לייקענען, זאגן זיי, אז דאס וועט בלויז פירן דערצו, אז מען וועט דארפן ארבעטן ווייניקער שטונדן. עס זיינען פאראן אזעלכע אפטימיסטן, וואס זעען פאראויס די צייטן, ווען מענשן, וועט־לען בלויז ארבעטן א צוויי שטונדיקן טאג און די איבעריקע צייט וועלן זיי קאנען פארווענדן אויף צו שטודירן אדער אנדע־רע פארגעניגנס.

אבער ווי די זאך זאל ניט זיין, און וואס דער רעזולטאט זאל ניט זיין, איין זאך איז זיכער, — מיר לעבן איצט אין א צייט פון דערפינדונגען, און יעדן טאג ווערען געבוירן אלץ נייע און נייע זאכן פאר דעם מענשלאכן געברויך און פאר דער מענשלאכער באקוועמלאכקייט, און אזוי גרויס איז די צאל פון די, וואס זוכן פעטענטס אויף זייערע דערפינדונ־גען, דאס אין פעטענט אפיס האפט מען, א זבלויז ווען דורך לעגיסלאטיווע וועגן וועט דער פערסאנאל פון אפיס פארגרע־סערט ווערן, וועט מען זיך מיט די אפלי־קאציעס גיכער קאנען ספראווען, און אויב ניט וועט עס נעמען א פיל לייגגערע צייט ביז מען וועט זיך מיט די שוין אנגעקלי־בענע אפליקאציעס שוין קאנען ספרא־ווען, בפרט נאך, אז די צאל וואקסט יעדן טאג, ווייל יעדן טאג געפינט דער אדער יענער א נייע דערפינדונג

עס וועט ניט זיין איבערטריבן צו זא־גען, אז ווען עס איז, ווען היסטאריקער וועלן פארצייכענען די צייט, אין וועלכער מיר לעבן איצט, וועלן זיי זי אנרופן דער „פעריאד פון דערפינדונגען“.

דער טרויעריקער סוף פון אן אלטער משומדת

פון לעמבערג שרייבט מען וועגן דער פאל־גענדער אינטערעסאנטע געשיכטע פון א משומדת:

אין דארף סאלינא ביים שטעטל אוס־טשיקי, האט מיט אן ערך זעכציק יאר צוריק חתונה געהאט דאס אידישע פאר פאלק ש. דאס פאר פאלק האט זיך גוט איינגעארדענט און נאך ביז 7—8 יאר האבן זיי שוין געהאט 4 קינדער.

כדי אביסל זיך ארויפצוהעלפן אין דער ווירטשאפט, האט דער יונגערמאן צוגענו־מען אן ארבעטער, וועלכער איז געווען אן הויכער, א געזונטער און שיינער שייגעץ, וואס האט זייער פלייסיק אויסגעארבעט. האט טאקע דאס יונגע ווייבל אמאל א קוק געטאן אויף אים. באלד האט זי אנגעהויבן אים מער אריינצוקוקן אין די אויגן און אין גיכן האט זי פארפירט מיט אים א ליבע פארהעלטעניש.

ווען דער יונגערמאן האט זיך דער־וואוסט וועגן דער דאזיקער מעשה האט ער דערפון געהאט גרויס עגמת נפש. ער האט זיך ממש דעם טויט געמאכט און נאך א קורצער צייט איז ער געשטארבן.

נאך זיין טויט האט דער שייגעץ אנ־געהויבן צו צעפירן די הענט און צו פירן די ווירטשאפט לויט זיין פארשטאנד. אבער אלעס האט אנגעהויבן גיין בארג אראפ. אזוי, אז די פיר קינדער האבן אנ־געהויבן ליידן הונגער און נויט. עס איז אזוי ווייט געקומען, אז קרובים האבן זיך מרחם געווען אויף די יתומים און זיי אראפגענומען קיין אמעריקע.

אין דער צווישן צייט האט זיך דער שייגעץ געמאכט א היבש ביסל דאלארס. ער האט זיך בארעכנט, אז אין דארף זיי־צען איז ניט קיין פלאן. אין א שיינעם פרימארגן האט ער איינגעפאקט די זאכן און איז אוועק קיין אמעריקע. פאר'ן אוועקפארן האט ער זיך אפילו פארגעסן צו געזעגענען מיט זיין געליבטער.

אבער די פרוי ש. זעענדיק וואס דא האט זיך אפגעטאן און ניט קאנענדיק אליין זיצן אן איר "קאכאנעק" האט זי פארקויפט איר גאנץ ביסל פארמעגן און איז אויך געפארן קיין אמעריקע.

אין אמעריקע האט זי קודם כל גענומען זוכן דעם שייגעץ. יאך מי און מאטערניש האט זי אים געפונען. זי האט אים גע־פרואווט באווענן ער זאל מיט איר חתו־נה האבן. דער שייגעץ האט געשטעלט א באדינגונג זי זאל זיך שמד'ן. דאס אידי־שע ווייבל האט אים שטערבלאך ליב גע־האט און דארום האט זי טאקע באשלאסן זיך צו שמד'ן. א קורצע צייט שפעטער האט זי זיך גע'שמד'ט און מיט אים חתו־נה געהאט.

איינער פון אירע זין ווען ער האט זיך דערוואוסט וועגן דער מעשה, האט זיך פאר גרויס עגמת נפש גענומען זיין לע־בען. ער איז אראפגעשפרונגען פון דעם פענסטער פון 11טן שטאק און איז אויף דעם ארט דער'הרג'עט געווארן.

די משומדת האט זיך דעם זונס טויט ווייניק גענומען צום הארצן און זי האט ווייטער געמאכט אן אמעריקאנער לעבן מיט איר קריסטלאכן מאן.

אזוי האבן זיי אין אמעריקע געלעבט בערך 30 יאר. דאן האבן זיי באשלאסן צוריק צו פארן אהיים אין דארף. אין יאר 1919 זיינען זיי טאקע צוריקגעקומען קיין סאלנא, און מיט זיך מיטגעבראכט א שיין ביסל געלט. זיי האבן געקויפט א סך לאנד און א גרויס שיין הויז. זיי האבן זיך אויפסניי איינגעארדנט און עס איז זיי געגאנגען זייער גוט.

דער מאן האט אבער אנגעהויבן צו זו־כען אנדערע שיקסעס און מיט איין שיי־נער, געזונטער שיקסע האט ער טאקע גע־וואוינט, איבערלאזנדיק די משומדת אין געהאקטע צרות. ער האט זיין ווייב דער־נאך ארויסגעווארפן פון דער שטוב און דערקלערט, אז ער וויל מער ניט לעבן מיט קיין "פארשיווער זשידאווקא".

בלייבנדיק אן מיטלען צום לעבן, איז די משומדת אריינגעקומען קיין אוסטשיקי, וואו זי קומט כמעט יעדן טאג צום אוס־טשיקער בית דין און דערקלערט, אז זי וויל צוריק מגייר זיין זיך, דאס בית דין וויל דערוויילע וועגן דעם ניט הערן און ניט דיינקען . . .

נייער סיימאן סיגאר אויפ'ן מארקעט

לויט א באריכט פון דער פארוואלטונג פון "ה. סיימאן און סאנס לימיטעד" סי־גאר מאנופעקטשורערס, זיינען צום ערשטן מאל היינטיקע וואך ארויסגעלאזט געווארן אויפ'ן מארקעט דריי נייע סארטן סיימאן סיגארס.

די נעמען פון די דאזיקע נייע סיגארס זיינען: "קראון", 15 סענט, "מעריט"—2 פאר 25 סענט און "אייס"—10 סענט. די דאזיקע סיגארס זיינען אזוי געפאקט אז זיי זיינען באשיצט פון טרוקנקייט שטויב, פייכטקייט און פון צעבראכן ווע־רען. זיי ווערן געהאלטן אין זייער "פעק" פריש און ריין און אזוי באשיצט כדי זיי זאלן אנהאלטן זייער אריגינעלן גוטן גע־רוך און טעם.

די דאזיקע נייע סיגארס זיינען אזוי גע־פאקט אז איר קאנט זעען וואס איר קויפט פאר אייער געלט. די פארוואלטונג פון ה. סיימאן און סאנס לימיטעד גלויבט אז די דאזיקע סיגארן וועלן אפעלירן צו אלע סיגאר רויכערער.

די דיווידענטן אויף דער קאמפאניס שערס אויף דעם קאמאן סטאק איז גע־שטיגן אויף פופציק פראצענט. דער דאזי־קער פאקט באלויכט די פארגרעסערטע סיילס און פארדינסטן לעצטן יאר.

24
פארשיידנהייטן
פון ברויט
יעדע איינע קאן עס מאכן מיט דער הילף פונם פיוריטי קאך בוך. געמעילט פאר 30 ס.

Western Canada Flour Mills Co. Limited, Winnipeg, Man.
11
Calgary
PURITY FLOUR

„דאס אידישע ווארט“

דינט די אינטערעסן פון אלע אידן פון מערב קאנאדע — פון די גרויסע לייקס ביז דעם פאסיפישן אקעאן.

„דאס אידישע ווארט“

העלפט בויען און באפעסטיקן דעם יונגן אידישן ישוב פון מערב קאנאדע וועלכער איז צעשפרייט איבער ריזיקע שטחים פון די פריירי פראווינצן.

„דאס אידישע ווארט“

איז דער צעמענט וואס האלט צוזאמען דעם פארצווייגטן אידישן קיבוץ, מיט זיינע אינסטיטוציעס און אנשטאלטן, העלפנדיק לייגן א ציגל צו א ציגל צו דעם נייעם גרויסן בנין פון אונזערע מערב פראווינצן.

לייענט און פארשפרייט

„דאס אידישע ווארט“

געדרוקט אין אייער שפראך און אין אייערע אינטערעסן!

פרינטינג און אדווערטייזינג

דאס זיינען אונזערע צוויי פאכן!

ווענדעט זיך צו אונז אין אלע אייערע באדערפנישן פון דרוק ארבעט און צייטונגס אנאנסן, און מיר גאראנטירן אייך

פולקאמענע צופרידנהייט

THE ISRAELITE PRESS LIMITED

165 Selkirk Ave. Phone 52-213

אידישע העלדן

שפאנענדער ראמאן פונ'ם אידישן לעבן אין דער צייט פון דער גרויסער מלחמה

פון י. נ.

(פארטזעצונג)

— שוועסטער קאטערינא, — אזוי רופט מען מיך דא. — איז שוין צו לאנג אין דעם קלויסטער, אום ניט צו קאנען געפינען א געלעגנהייט אויסצופירן איר ראכע. — האט די נאנע גערעדט מיט א שרעקלאכן שמייכל אויף אירע ליפן. — זיי ווייסן דא, אז איך וועל פון דאנען ניט אנטלויפן, איך האב קיין פאמיליע און קיינע פריינט. איך האב שוין געהאט מער ווי איין מאל א מעגלאכקייט צו אנטלויפן, און איך האב דאס ניט געטאן.

"עס איז אמת, אז א נאנעט פון מיין גראד דארף ניט גיין אליין. צוערשט מוז איך האבן די דערלויבעניש פון דער אויפזעערן, אויב איך וויל ערגעץ גיין, און דאן גיט מען מיר מיט א באגלייטערן וועלכע דארף מיר היטן; אבער גיין קאן איך דאך, איך קאן דאך קומען צו אים, און אים זאגן אלעס, וואס איך האב אים צו זאגן, און דאן — — — — — — —

"א, דאן, זאל ער וויסן ווי א פארפירטע פרוי קאן נעמען ראכע פאר איר צעטראטענער ערע און פאר איר צעבראכענעם לעבן!

"וואס ווילט איר דען טאן?" — האט גיטל געפרעגט און איר שטימע האט לייכט געציטערט.

"איך וויל דיר עפעס זאגן", — האט שוועסטער קאטערינא גערעדט לאנגזאם מיט א שניידענדער שטימע, — אז איך בין געווען א מיידל, נאך ביי מיינע עלטערן אין דער היים, פלעגט עס מיך אפגרוילן, ווען דער שוחט פלעגט קוילן א הון, אזוי ווי אלע אידן, אזוי נעט געקאנט זעען קיין בלוט. און איך האב ניט געוואגט אנצורירן א רעוואלווער. דאס איז אלץ געווען פריער.

"איצט מיין טייערע איז עס אנדערש. איצט וואלט איך געקאנט א מענשן צערייסן אויף שטיקער. א, ווי אין מיר קאכט דאס בלוט! מיין הארץ וויינט אין מיר אויף מיין פארלארן לעבן. א, ווען איך זאל קאנען שטילן מיין הארץ אין דעם בלוט פון מיין מלאך המות".

די צוויי אומגליקלאכע פרויען זיינען געבליבן זיצן איינע קעגן דער צווייטער, און האבן פאר עטלאכע מינוט צייט ניט אויסגערעדט קיין ווארט. דאך האבן זיי איינע צו דער אנדערער גערעדט. עס האבן גערעדט זייערע הערצער. זייערע ליפן האבן זיך ניט באוועגט, אבער דאס איז גארניט נויטיק געווען. ווען אומגליקלאכע מענשן באגעגענען זיך און ווערן פון בייזן שיקזאל פארווארפן אזוי ווי די צוויי פרויען זיינען פארווארפן געווארן, דארפן זיי איינע די אנדערע ניט פיל דערציילן. זייערע אויגן רעדן. זייערע הערצער רעדן. עס רופט אז עס רעדט אין זיי יעדער נערוו. יעדעס טראפן בלוט וואס פליסט אין זייערע אדערן רייסט זיך נאך ראכע.

גיטל האט געקוקט אויף דער נאנע און די נאנע אויף איר, ווען עס האט זיך פלוצלונג דערהערט א גערויש אויף יענער זייט טיר. ביידע אומגליקלאכע האבן זיך דערשראקן. די נאנע איז צוגעלאפן צו דער טיר און האט זיך איינגעהערט פון וואנען דער גערויש איז געקומען. זי האט געהערט ווי עפענען זיך טירן און ווי זיי ווערן פארמאכט. זי איז שוין געווען באקאנט מיט די באוועגונגען פון די טירן און האט פארשטאנען, אז עפעס גרייט מען זיך צו טאן, אז מען גרייט זיך צו באפאלן איינע פון די פארשפארטע נאנעס. זי האט אפגעווארט ביז דער גערויש איז אויף א ווייל פארשוואונדן געווארן, זי איז צוגעלאפן צו גיטלען וועלכע איז געווען שטארק דערשראקן און האט אויף איר קאפ אפגעפרעסט א קוש, און איז גלייך ארויס. זאגנדיק צו איר זייער שטיל, אז זי וועט איר ניט פארלאזן.

גיטל איז געבליבן אליין. פון גיטלס הארץ האט זיך ארויסגעריסן א שווערער זיפץ. באלד האט א גאס געטאן פון אירע אויגן. די טרערן האבן זיך געגאסן אזוי ווי עס וואלט זיך ערגעץ וואו אין איר פארביטערטע הארץ געעפנט א געהיימער קוואל. גיטל האט געוויינט, וויסנדיק, אז קיינער זעט אירע טרערן ניט. דאך האט זי געפילט ווי דאס וויינען וועט איר העלפן, וועט איר בריינגען וועלכע ניט איז האפענונג, וועלכע ניט איז שטראל אין איר פינסטערניש.

די טיר פון איר צימער האט זיך געעפנט. עס האבן זיך באוויזן צוויי נאנעס. גיטל האט א ציטער געטאן און זי האט זיך אויפגעשטעלט אזוי ווי דאס הארץ האט איר געזאגט, אז עס קומט א נייער אומגליק אויף איר.

אין דעם נעקסטן מאמענט זיינען צוגעקומען צו איר די צוויי נאנעס — הויכע, מאגערע, אבער פעסט געבויטע און מיט בייזע און גראבע געזיכטסציגע.

איינגעוויקלט אין זייערע שווארצע קליידער מיט די ווייסע ציפיקעס אויף זייערע קעפ האבן זיי אין דער האלבטונקעלקייט פון דעם צימער געמאכט דעם איינדרוק פון אמת'ע טייוואלים.

אן א ווארט צו רעדן האבן זיי אנגעכאפט גיטלען ביי די הענט און איר אנגעהויבן שלעפן.

"וואס ווילט איר? ווער זייט איר?

האט די אומגליקלאכע גיטל געפרעגט, זיך רייסנדיק פון זייערע הענט.

ביידע נאנעס האבן געברומט עפעס א תפילה און איינע פון זיי האט קוים ארויסגערעדט דורך די ציין:

"אין קארצער וועסטו אלעס וויסן. די הייליקע שוועסטער טערעזא, וועלכע האט אונז אהער געשיקט, וועט שוין שפעטער באשטימען דיין אורטייל, קום!"

זיי האבן ווידער אנגעפאנגען איר שלעפן ברוטאל.

די אומגליקלאכע גיטל האט זיך שטארק געווערט. זי האט אליין ניט געוואוסט פארוואס זי טוט עס און עס איז איר גארניט איינגעפאלן, אז איר קאמף איז אומזיסט. זי האט אין דעם דאזיקן אויגנבליק געהאט נאר איין געדאנק, ניט צו לאזן זיך פירן פון די דאזיקע צוויי שרעקלאכע פרויען.

די צוויי בייזע מכשפות זיינען געווארן ווילד איבער גיטל'ס ווערן זיך, און האבן געמאכט א ליארם, א טומל, אז פון אלע קעמערלאך האבן אנגעהויבן ארויסלויפן צעשראקענע נאנעס.

צווישן זיי איז אויך געווען שוועסטער קאטערינא.

איין בליק איז פאר איר געווען גענוג צו פארשטיין וואס דא קומט פאר.

און אין דער מינוט ווען אלע נאנעס האבן געטומלט און גערעדט אלע צוזאמען, האט שוועסטער קאטערינא אומבאמערקט זיך צוגעצויגן צו גיטלען און איר אריינגעמורמלט אין אויער:

"אום גאטעס ווילן, מאך ניט דיין לאגע נאך ערגער, גיי וואוהין מען פירט דיך, איך וועל דיר רעטן!

און גיטל האט זיך געלאזט פירן פון די צוויי נאנען.

ליבע לעזער! מיר ווייסן ווי שווער עס איז פאר אונז איבערצולאזן די אומגליקלאכע גיטל אין דעם קארצער. אבער מיר מוזן איר דארטן לאזן און א קוק געבן אויף איר פארפאלגער, אויף דעם ווילדן שלאנג אין דעם מענשן געשטאלט, דעם רוסישן אפיצער כוואסטונאוו, וועלכער איז אנטלאפן אין דעם מאמענט ווען עס האט זיך באוויזן די עסטרייכישע מיליטער וואס האט אים געשטערט אויפצוהיינגען דעם אידישן יונגערמאן, גיטלס חתן.

קאפיטל 21

דאס אנטלויפן פון דעם קאפיטאן אלעקסאנדער כוואסטונאוו פון דעם שלאכטפעלד פון ביעליץ איז פאר די רוסישע סאלדאטן געווען א סיגנאל, אז די מלחמה איז פאר זיי פארלארן.

עס האבן נאך אומהיימלאך זיך אנגעשלאגן די באיאנעטן און וואו ניט וואו האב זיך נאך פון דעם האלז פון א דערמארדעטן רוסישן סאלדאט ארויסגעריסן א הייזעריקער אויסרוף: "פאר'ן קייסער און פאר'ן פאטערלאנד!" אבער עס האט געפעלט די שטארקע האנט פון א קאמאנדיר, וואס זאל אפשלאגן די אטאקע פון לייטענאנט לעווי'ס הייפעלע העלדן. און ווען דער פעלדפעבל, וועלכער האט פארנומען כוואסטונאוו'ס פירערשאפט איז געפאלן דורכגעשטאכן פון אן עסטרייכישן באיאנעט, האבן די רוסן פלוצלונג אוועקגעווארפן זייער געווער און איינער פון די אונטער אפיצערן האט א טרייסל געטאן הויך אין דער לופט זיין ווייסע טיכל, אלס צייכן, אז ער גיט זיך אונטער.

אין דעם זעלבן אויגנבליק האט דער קאמף אויפגעהערט. די רוסן, כאטש זיי זיינען געווען מער אין צאל, האבן זיך איבערגעגעבן צום שונא.

דער פייף פון טראמפייט האט געלאזט וויסן די קאמאנדירן פון די טרענטשעס, אז די שלאכט איז צו ענדע, און אז די עסטרייכער האבן געהאט א גלענצענדן זיג, און אז ביעליץ איז געראטעוועט געווארן פון דעם שונא.

און פון אומעטום, פון מארק, פון שמילנער גאס, און פון דער דייטשער גאס האבן צוזאמענגעשטראמט די קאמאנדירן פון די טרענטשעס, די חברים פון דעם אקאדעמישן פאראיין "יהודה" מיט זייערע סאלדאטן אום צו גראטולירן דעם לייטענאנט לעווי מיט זיין גרויסן זיג.

"ניט איצט!" — האט דער לייטענאנט געזאגט ערנסט, — מיר זיינען נאכניט פארטיק מיט דער ארבעט, חברים, איך גלויב, אז דער בלוטיקער טאנץ הויבט זיך ערשט אן, צוערשט מוזן מיר מאכן ארדנונג אין ביעליץ.

מען האט צוערשט דורכגעזוכט אלע רוסישע סאלדאטן, וועלכע האבן זיך איבערגעגעבן אלס קריגסגעפאנגענע, אויב זיי האבן ביי זיך געווער, אדער אירגענט וועלכע וויכטיקע פאפירן און אונטער א שטארקן "קאנוואי" האט מען זיי אפגעשיקט נאך פשעמישל מיט א באריכט אבער קאמאנדיר הענראק, אונטער וועמעס קאמאנדע עס זיינען געשטאנען די פינף אידישע חברים.

נאר דער סאלדאט סעמיאן איז ניט אוועקגעשיקט געווארן מיט'ן "קאנוואי".

"ער גייט מיט אונז", — האט לייטענאנט לעווי געזאגט, — "מאיר איז גערעכט, — מיר מוזן אויסגעפינען ווער עס איז דער געהיימער שמולקע, וועלכער האט געווארנט דעם רב פון דעם רוסישן איבערפאל און וואו ער איז, דער דאזיקער שמולקע.

מען האט דאן אנגעהויבן אוועקנעמען די גע'הרג'עטע און די פארוואונדעטע סאלדאטן.

עס איז געווען א שרעקלאכע בילד, וואס עס האט זיך פארגעשטעלט פאר די חברים ווען זיי האבן זיך צוריקגעקערט אין שטעטל. אין אלע גאסן, און איבערהויפט ארום די טרענטשעס זיינען געלעגן הרוגים. און שווער פארוואונדעטע. ביי אייניקע טויטע איז געלעגן אויפ'ן פנים א פארגליווערטער שמייכל, וואס האט אויסגעדריקט עטוואס שרעקלאכעס. ביי אנדערע זיינען די פנימ'ער געווען שרעקלאך פארקרימט און זייערע פארגלעזערטע אויגן האבן אויסגעדריקט אזוי ווי א קללה קעגן דער גאנצער וועלט, וועלכע דערלאזט צו די דאזיקע בלוטיקע מלחמות.

און די פארוואונדעטע!

עס זיינען געווען אזעלכע, וועלכע האבן אויסגעזעען ווי א שטיק רויע פלייש וואס שווימט אין א לוזשע פון בלוט. מיט אפגעשניטענע הענט, אפגעריסענע פיס און דורכגעלעכערטע גלידער. ביי איינעם איז געווען אראפגעשאסן די מארדע מיט דעם גאנצן אונטערשטן טייל פון דעם מויל. עס איז געבליבן נאר דער אויבערשטער האלבער פנים, און דער אומגליקלאכער האט געלעבט!

זינט ביעליץ עקזיסטירט האט זי נאך ניט געזען אזא בלוט - באד.

(פארזעצונג קומט)

מוזיק העלפט באפרייען פארמער פון זיין גרעסטן שונא

ענטדעקן אז אונטער געוויסע מוזיקאלישע קלאנגען פארניכטן זשאבעס דעם קארטאפל זשוק

ווער געדיינקט עס ניט די מעשה'לע וועגן "פייד פייפער" פון העמלין, וואס האט דורך זיין כישוף'דיקן שפילן אויף זיין פייפל פארנארט אלע מייז, וואס האבן פארפעסטעטע די שטאט, גלייך אין טייך אריין און זיי זיינען דארט דערטרונקען געווארן? דאס איז זייער א שיין מעשה'לע און כמעט אלע קינדער אין שול - עלטער ווייסן עס. האט מען די גאנצע צייט געדיינקט אז דאס איז ניט מער ווי א שיין מעשה'לע, א שיינע לעגענדע.

לייענען מיר אבער א געשיכטע וואס דערמאנט זייער שטארק די מעשה'לע פון דעם "פייד פייפער". זי איז אויף אזוי פיל ענלאך צו איר, און נאך מער, די פאסירונג איז אפילו וויסנשאפטלאך באגרינדעט, אז עס קומט ניט ווילנדיק אויפן זינען אז אפשר איז גאר די געשיכטע מיט "פייד פייפער" ניט קיין אויסגעטראכטע, נאר אין איר געפינט זיך א קערנדל אמת.

פאסירט האט אט וואס:

די פארמער פון נעבראסקא וואס פארנעמען זיך מיט אנטוויקלען קארטאפל האבן שרעקלאך געליטן פון די קאלאראדא זשוקעס, וועלכע ווערן געוויינלאך באצייכנט אלס קארטאפל זשוקעס, דערפאר וואס זיי האבן שטארק ליב קארטאפל פעלדער. טויזנטער און מיליאנען דאלאר פלעגן די דאזיקע פארמער צוליב דעם פארלירן יערלאך. זיי האבן אבער דערצו קיין עצה ניט געקאנט געפינען.

וויסנשאפטסלייט האבן געטאן אלעס אין זייער מאכט צו העלפן די פארמער מיט שפריצונגען און אנדערע מיטלען, אבער אן דערפאלג. איין זאך האט מען געוואוסט, זשאבעס האבן זייער שטארק ליב אט די זשוקעס, אבער ווי אזוי ארויפצוברייגנען די זשאבעס אויף די קארטאפל פלאנטאציעס און זען אז זיי זאלן פארניכטן די דאזיקע זשוקעס, האט די וויסנשאפט קיין מיטל ניט געקאנט געפינען.

דארף פאסירן אז גראדע א מוזיקער זאל אנטדעקן דעם סוד און געבן דעם לאנג דערווארטעטן מיטל.

די אנטדעקונג, ווי פילע וויכטיקע אנטדעקונגען איז געמאכט געווארן צופעליק. פראפעסאר לובקער האט מיט זיין בענד געגעבן יעדן שבת אוונט קאנצערטן אין ביווער פלעטס, נעבראסקא. האט ער אין שבת אוונט פון לעצטן סעזאן באמערקט אז דאס שפילן פון זיין בענד האט צוגעצויגן א גוואלדיק גרויסע צאל זשאבעס צו דעם פלאץ וואו ער האט די קאנצערטן געגעבן.

ער האט זיך פארטראכט, זיך בעראטן מיט וויסנשאפטסלייט, און אויסגעפינענדיק פון זיי אז זשאבעס האבן זייער שטארק ליב קארטאפל זשוקעס, האט ער באשלאסן צו מאכן אן עקספירימענט. ער איז אוועק אין א נאענטער קארטאפל פלאנטאציע, האט אויסגעשטעלט זיינע מוזיקער און האט אנגעפאנגען צו געבן א קאנצערט, ווי עס האט אויסגעזעען פאר די קארטאפל. עס האט זיך אבער שנעל ארויסגעוויזן אז ער האט געקראגן צוהערער — די זשאבעס האבן זיך באוויזן און ניט נאר האבן זיי זיך באוויזן, נאר זיי האבן זיך טאקע מיט אימפעט ארויפגעווארפן אויף די קארטאפל זשוקעס וואס האבן פארפעסטעט די פלאנטאציע.

פראפעסאר לובקער איז גלייך געווארן דער העלד פון טאג. פון אלע זייטן זיינען אים די פארמער באפאלן און מיט אים געמאכט קאנטראקטן אז ער זאל געבן קאנצערטן אויף זייערע קארטאפל פלאנטאציעס.

וויטערדיקע עקספערימענטן האבן באוויזן אז די זשאבעס — כאטש מען האט שוין לאנג געוואוסט אז זיי ווערן באאיינפלוסט פון מוזיק — זיינען ניט פארקאכט אין מוזיק בכלל, נאר אז צו זיי אפעלירט בלויז א געוויסער סארט מוזיק. מען האט צום ביישפיל אויסגעפונען אז מוזיק וואס ווערט געשפילט אין "עס דור" אין וועלכער "עס דור" דאמינירט ציט צו די זשאבעס, אבער צו מוזיק געשפילט אין אן אנדער שליסל בלייבן זיי גלייכגילטיק. אבער פארוואס איז דאס אזוי?

נאך לאנגע עקספערימענטן איז מען דערגאנגען אז דער מוח פון דער זשאבע ווייברירט סימפאטיש מיט דעם קלאנג פון "עס דור". דערהערט די זשאבע די דאזיקע קלאנגען, פאנגט איר מוח אן צו ווייברירן סימפאטיש און די דאזיקע ווייבראציע פון דעם מוח טראגט זיך איבער צו אירע פארדייאונגס ארגאנען, שאפנדיק דארט א פארגרעסערטן אפעטיט פאר איר ליבלינג שפייז.

געוויינלאך איז די זשאבע סענטימענטאל און איבערקלייבעריש ווען עס קומט צו שפייז. זי וועט זיך צום ביישפיל קיין מאל ניט ווארפן אויף איר קרבן סיידן ער איז נאך לעבעדיק. דערפאר פאנגט זי אים שטענדיק ווען ער איז אין באוועגונג. די זשאבע ווען זי באמערקט דעם קארטאפל זשוק, כאפט זי אים ניט גלייך, נאר זיצט און ווארט ביז דער זשוק רירט זיך פון ארט, ערשט דאן כאפט זי אים. אבער אונטער די קלאנגען פון מוזיק מיט וועלכע איר מוח ווייברירט אין סימפאטיע, אין שליסל "עס דור", ווארט זי ניט אז דער זשוק זאל זיך באוועגן, נאר ווארפט זיך גלייך אויף אים ווי זי דערזעעט אים נאר. איר אפעטיט ווערט דאן אומבאשרייבלאך און זי עסט פינף מאל אזויפיל ווי געוויינלאך.

קאן מען טאקע יעדן אוונט הערן אויף די קארטאפל פלאנטאציעס אין נעבראסקא פראפעסאר לובערקס בענד שפילן. פאר זעקס דאלאר אן אקער באפרייט ער די דארטיקע פארמערס פון זייער גרעסטן שונא.

עסטאנישער פרעזידענט שטאלץ מיט אידישער אויטאנאמיע

ווארשע, פעב. 11 (איטא). — ה' סטראנדמאן, מלובה פרעזידענט פון עסטאניע, וועלכער באזוכט איצט פוילן, האט געמאכט די פאלגנדיקע דערקלערונג פאר די אידישע זשורנאליסטן:

"מיר זיינען שטאלץ, וואס עסטאניע איז געווען דאס ערשטע לאנד צו אנערקענען די פולע רעכט פון דער אידישער מינדערהייט, געבנדיק זיי די געלעגנהייט פון פרייער אנטוויקלונג דורך א נאציאנאל-קולטורעלער אויטאנאמיע. מיר האבן דערביי געגעבן גלייכע רעכט צו די אידישע און צו די העברעאישע שולן".

—(::)—

סאוועטישער לאנד קאמיסאריאט באשליסט צו גרינדן קאנטראל איבער "קאמזעט"

מאסקווע, פעב. 11 (איטא). — דער סאוועטישער לאנד קאמיסאריאט האט באשלאסן צו גרינדן א קאנטראל איבער דעם "קאמזעט", און האט באשטימט איינעם פון אירע מיטגלידער, אדינצעוו, ער זאל זיך באקענען מיט דעם אופן ווי די אידישע קאלאניזאציע ארבעט ווערט אנגעפירט.

אין דער זעלבער צייט דערוויסט זיך דער קארעספאנדענט פון דער "אידישער טעלעגראפן אגענטור" אז דער לאנד קאמיסאריאט האט באשלאסן צו שיקן א ספעציעלע דעלעגאציע פון רעגירונגס אינספעקטארן קיין בירא-בידזשאן צו זעען ווי די אידישע ארבעט ווערט דארט אנגעפירט און צו באריכטן וועגן דער דאזיקער ארבעט צו דער רעגירונג.

—(::)—

ארבעטסלאזע אין קליוולאנד שטורעמען סיטי האל

קליוולאנד, אהייא, פעב. 12. — א המון פון 2,500 ארבעטסלאזע האבן ארומגערינגלט דעם סיטי־האל, פאדערנדיק ארבעט אדער שטיצע. די פאליציי, וואס האט געפרואווט צעטרייבן זיי, האבן זיך באגעגנט מיט א ווידערשטאנד, און די דעמאנסטראנטן האבן זיך געשפארט צום אריינגעגאנג.

דער פייער דעפארטמענט איז ארויסגערופן געווארן און א שטראם וואסער איז געלאזן געווארן אויף די דעמאנסטראנטן, וואס האט זיי געצוואונגען פאנאנדערצוגיין זיך.

קווינס טעאטער

מיטוואך דעם 12טן פעברואר

פירן מיר אויף צום דריטן און לעצטן מאל, אויפ'ן אלגעמיינעם פארלאנג אונזער סוקסעס אפערעטע -

דער גאלדענער חתן

לואיס קרעמער

צוזאמען מיט

פלארענס ווייס און משה אוישער

און דעם גאנצן אנסאמבל אין שיינע אמוזירנדיקע ראלן.

באזארגט זיך שוין מיט טיקעטס

טעלעפאן 51 108

NEW PALACE THEATRE

היינט

ריטשארד בארטעלמעס אין

די נעץ

א ריידנדיק און זינגענדיק בילד, אויך ריידנדע קאמעדי. סעריאל, פאבלען

היינט אויף דער ראדיא

CKY 780

7.00—האלבע שעה מיט אנקל פרעד.
7.30—מוזיק.
8.00—ראדיא ברידזש גיים.
8.30—לאנדרי קאנצערט.
9.00—פאמיליע נאכט פיטשור.

CJGX 475.9
יארקטאן

7.15—פארמערס פריירי ראדיא שעה.

CJRW 499.7
פלעמינג

5.40—מוזיק.
6.00—אנקל פיטער
6.50—מוזיק.
7.00—פראפ. וו. ט. עליסאן.

WEAF 650

7.00—ניו יארק. קלאסיקס.

WMAQ 670

7.00—שיקאגא. פארשייד. קאנצערט
8.00—שיקאגא מוזיק.

WCCO 810

8.00—מינעאפאלים, סט. פאול. ארקעסטער.

WTAM 1070

8.30—קליוולאנד. קאנצערט ארקעסטער.

WLW 700

9.00—סינסינאטי. קאנצערט.

WDAF 610

9.30—קענזאס סיטי. קאנצערט נומערן.

WMAQ 670

10.00—שיקאגא. פיטשור שטונדע.

KYW 1020

10.45—שיקאגא. טאנץ מוזיק.

WBAP 800

10.45—פארטווארט. קלאסיקס.

WTMJ 620

10.50—מילוואוקי. טאנץ ארקעסטער. ארגאן.

KMBC 950

11.00—קענזאס סיטי. טאנץ מוזיק.

WMAQ 670

11.00—שיקאגא. טאנץ מוזיק.

WENR 870

11.20—שיקאגא. פארשייד. פראגראם.

אין פעלעס טעאטער

דער פאפולערער מואווי סטאר, ריטשארד בארטעלמעס, צוזאמען מיט אן ערשט קלאסיקן קעסט שפילן היינט אין פעלעס טעאטער אין דעם זייער אינטערעסאנטן בילד "די נעץ" — א דורכאויס ריידנדיק און זינגענדיק בילד וואס וועט אייך זייער פאראינטערעסירן.

אויסער דעם דאזיקן בילד ווערט געוויזן א דורכאויס ריידנדיק און זייער אמוזירנדיק קאמעדיע. אויך סעריאל און פאבלען.

ווי אזוי אמעריקאנער מיידל האט אויסגענארט א ביאלאסטאקער חתן

פון ביאלאסטאק שרייבט מען:

וואו ווערן אונזערע יונגעלייט ניט פארוואגלט צו זוכן א שטיקל גליק? איר טרעפט זיי אומעטום: אין אמעריקע, אפריקע, אויסטראליע און אין אלע עקן פון דער וועלט.

איינעם פון זיי איז אבער באשערט געווען געהאלפן ווערן דוקא אין אונזערע מקומות, אין א שטעטל ניט ווייט פון ביאלאסטאק.

דער דאזיקער יונגערמאן איז פון א פיינער משפחה, א גאנץ פעאיקער און האט אין האנט עטלאכע פאכן. ער איז אויך אן עלעקטרא טעכניק. איז אים מיט א צייט צוריק גראד אויסגעקומען צו באקאנען זיך מיט א בילד פון א מיידל וואס געהאנגען אין איינער פון די שטיבער וואו ער האט געוואוינט.

ער האט זיך פאראינטערעסירט מיט דעם בילד.

האט ער אנגעהויבן נאכפרעגן ביי די בני בית און זיי האבן אים דערציילט, אז דאס איז זייערע א קרובה, זי איז שוין דריי יאר אין אמעריקע, און אויב ער האט שטארק חשק קאנען זיי אים ריידן מיט איר א שידוך.

קורץ מען האט זיך באלד גענומען צום ענין, פארבונדן א קארעספאנדענץ צווישן דעם בחור און דעם מיידל און די זאך איז געגאנגען א וועג.

פלוצלונג באקומט דער בחור אין איינמאל א בריוו פון אמעריקע פון א צווייטער אומבאקאנטער מיידל, וועלכע שרייבט אים, אז זי איז יענער מיידל'ס א חבר'טע און לייענט א דאנק דעם אלע זיינע בריוו, אבער זי גלויבט ניט, אז פון דעם שידוך זאל עפעס ארויסקומען, ווייל די חבר'טע וועט אים ניט געפעלן ווערן — זי איז אויף דעם בילד א סך שענער ווי אין לעבן און דער עיקר — זי דארף נאך ווארטן א פאר יאר ביז זי וועט ווערן אן אמעריקאנער בירגערן. דערפאר אבער איז זי, עס הייסט די שרייבערקע, יא א בירגערן, און קלייבט זיך כמילא פארן קיין "יוראפ" אויף א לוסט רייזע...

און עס האט טאקע לאנג ניט געדויערט און די "שרייבערקע" איז אראפגעקומען פון אמעריקע, געבראכט מיט זיך עטלאכע טויזנט דאלאר (ניט אין אקציעס) און ביים יונגערמאן אין די אויגן שטארק נשא חן געווען.

דערווייל האבן די קרובים פון דער ערשטער "כלה" באקומען פון איר בריוו, אז פון קארעספאנדירן זיך וועט גארנישט ניט ארויסקומען. זי וויל בעסער קומען און זיך באקאנען מיט איר "באשערטן" פערזענלאך.

האבן איר די קרובים געענטפערט זי זאל זיך ניט איילן, ווייל איר "באשערטער" האט שוין לאנג אין ביאלאסטאק ביים ראבינער אפגעקלאפט א חופה מיט איר חבר'טע. . .

אין קווינס טעאטער

"דער גאלדענער חתן", אפערעטע אין דריי אקטן און צוועלף נומערן געזאנג האט אזוי גוט אויסגענומען ביים עולם, אז דאס קווינס טעאטער מענעדזשמענט האט באשלאסן צו שפילן עס צום דריטן און לעצטן מאל דעם סעזאן היינטיקן מיטוואך.

די קווינס טעאטער פאטראניזירער וועלכע האבן נאך ניט געזעען די דאזיקע אפערעטע וועלן זיין זייער צופרידן פון "דעם גאלדענעם חתן". פלארענס ווייס און משה אוישער צוזאמען מיט לואיס קרעמער און דער גאנצער אנסאמבל האבן זייער שיינע ראלן צו שפילן. זעט די דאזיקע אפערעטע מיטוואך אוונט.

—(::)—

מודעה

איך מאך באקאנט צו אלע אידן אין וויניפעג אז דער בוטשער שאפ פון חיים־הירש גאלסקי, פון 225 דאפערין עוועניו, איז איצט אונטער מיין השגחה, און דאס פלייש וואס ער פארקויפט איז כשר פאר אלע אידן.

הרב י. י. כהנאוויטש

הענט געפיינטעטע
אריגינעלע לאמפ שיידס און קושאן קאווערס
אין פארשיידענע דעזיינס
געמאכט צו ארדער
קומט און זעט אונזער ארבעט
א. דוכאן
ARTISTIC LAMP SHADE CO.
839½ Main St. Phone 52 576

ווען אין סאסקאטון
שטייט אין
WINDSOR HOTEL
1st Ave. and 20th St. E.
הייסע און קאלטע וואסער
יוראפייאישער פלאן. באקוועמע רומס
דור עלים. אייגנטימער

איטע בארעניסקי ע"ה

מיר דריקן אוים אונזער מיטגעפיל צו די זין און טעכטער אויף דעם פארלוסט פון זייער מוטער. מיר ווינשן זיי, די אייניקלאך און דער גאנצער משפחה געטרייסט צו ווערן און מער פון קיין צער ניט וויסן.

מר. און מרס. דז. וואלאדארסקי
און פאמיליע

Classified Section — קלאסיפייד סעקשען

ספעציעלע פרייזן פאר ארוועטייזינג אין דער קלאסיפיצירטער אפטיילונג

איין מאל, 5 ס. פער "אגייט ליין"	פאר 3 מאנאטן, $2.15 "
פאר א וואך, 20 ס.	פאר 6 מאנאטן, $4.00 "
פאר א מאנאט, 75 ס.	פאר 1 יאר, $7.50 "

:: צו פארקויפן :: FOR SALE

צו פארקויפן א דזשענעראל סטאר אין א גוטער סאסקאטשעוואן ביזנעס שטעטל. סטאק ארום $12,000. יערלאכער אומזאץ $50,000. זיך ווענדן צו דאס אידישע ווארט באקס 7102.

זייער ביליק צום פארקויפן —
סילווער פלייטעד קייק טרייס און פיי רעקס און ליידים הענד בעגס. סייל בלויז אויף צוויי וואכן. 127 מעקענזי סטריט, קארנער סעלקירק.

:: צו פארדינגען :: FOR RENT

צו סובלעטן א דריי רום סוויט, מיט סטים באהייצט און שטענדיקע הייסע וואסער. זייער ביליק. זיך ווענדן סוויט 7 נארטערן בלאק, 92 מעקגרעגאר סטריט.

ווינשענסווערטע אפיסעס צו פארדינגען
מעקאינטייר בלאק
McINTYRE'S LTD.
512 McIntyre Block Winnipeg

צו פארדינגען א 5 רום סעמי מאדערן הויז נאענט צו א. סקול. מען קאן אריינמופן דעם 15טן פעברואר. זיך ווענדן צו
MISS PATTERSON
465 Flora Avenue Winnipeg

עקאנאמיזירט אויף אפיס רענט
קויפט פלאץ אין אונזער גוט באלויכטענער ניי רעמאדעלטער געביידע
סוויט פון 3 אפיסעס, 2טן פלאר, $70
סוויט פון 2 אפיסעס, 3טן פלאר, פון $25 ביז $35
באלדיקער באזיץ. זיך ווענדן
BANQUE CANADIENNE NATIONALE
433 Main St. Phone 21 577 or 24 467

א ווינשענסווערטע סטאר
בראדוויי ארום באלמאראל—פאסנד פאר גראסערי, מילינערי, בעקער אדער ביוטי פארלאר. באלדיקער באזיץ. ריזאנייבל רענט.
SIMPSON & MITCHELL
26 365 701 Union Trust Bldg.

רעדוואוד אפארטמענטס
ניט געפורנישטער סוויט
צוליב ניט פאראויסגעזעענע סבות קאן מען איצט רענטן א צוציענדיקן סוויט אין דעם פאפולערן אפארטמענט בלאק. טעלעפאנירט 26 365 אדער זעט דעם קערטייקער, סוויט 10.

:: פערזענלאכעס :: PERSONAL

דר. דזש. ה. דיקסאן (דאנטיסט)
814 סאמערסעט בלאק
אפיס שטונדן 9—6 און ביי אפאינטמענט
טעלעפאן 26 959 — רעז 45 982

PROF. SCOTT 88 106
290 פארטערדזש עוו. איבער לייסאום טעאטער
נייסטע בעסטע פאקס טראט און וואלץ סטעפס
קלאסן און סטריקטלי פריוואטע לעסאנס.
פולער קורס פון לעסאנס $5.00

אנדערוואוד
טראגבארער—טייפרייטער
4 בענק סטאנדארד קיבארד
געשיקט אויף אפרואוואל
זייער לייכטע טערמס
UNITED TYPEWRITER CO. LTD.
Canada Bldg. Donald St.

איבערגעבויטע טייפרייטערס
גאראנטירט. שרייבט פאר אילוסטרירטן פרייז ליסט.
פרייער אינסטרוקציע בוך וועגן טייפרייטינג געגעבן מיט יעדן איינקויף. קלינינג און ריפערינג פינקטלאך געמאכט.
ספעשל רענט רייטס פאר סטודענטן
MODERN OFFICE APPLIANCES LTD.
249 Notre Dame Ave. Phone 24 783

געלט!
פאר אייערע באלדיקע נויטן
$50 ביז $500
צוועלף מאנאטן צו באצאלן עס צוריק. ריזאנייבל רייטס. פינקטלאכע באדינונג. שטרייגג פארטרויאלאך
אפן טעגלאך ביז 7.30 נאכמיטאג.
General Loan and Insurance Agency
718 Somerset Block, Winnipeg
Phone 24 789

א פיינער אנשטענדיקער באי פון א פיינער פאמיליע פון רוסלאנד זוכט די באקאנטשאפט מיט א פיינער מיידל אין עלטער ביז 30 יאר. זאל זיין פון מיטעלן וואוקס, פון א פיינער פאמיליע, זאל זיין באלעזן אין ענגליש און אידיש. דער באי וואוינט אין מערב קאנאדע און ער איז פאר זיך אין ביזנעס. דאס ריכטיקע מיידל וועט זיך פילן גליקלאך. זיך ווענדן צו דאס אידישע ווארט באקס 7211.

איך, יוסף פעלדמאן, פון 780 פלארא עוועניו, וועל פון היינט אן, דעם 12טן פעברואר, 1930, מער ניט זיין פאראנטווארטלאך פאר די שולדן פון מיין פרוי סיליע פעלדמאן, ווייל זי האט מיך פארלאזט. יוסף פעלדמאן

אייער אלטע מעבל געמאכט ניי
און טאקע ביי אייך אין דער היים
בעסטע ארבעט פאר ביליקסטע פרייזן.
רופט מיך אף
23 629

אינשורענס
די עלטסטע און ראיעלסטע לעבנס, פייער און אוטאמאביל קאמפאניס.
ריל עסטייט
שנעלע, ערנטלאכע באהאנדלונג פאר קויפער און פארקויפער. מארטגעדזשעס און לאאנס אונזער ספעציאליטעט.
שיפס קארטן און געלט שיקונג
דורך "באלטיק אמעריקא ליין".
געשעפט געלעגנהייטן
דער גרעסטער אויסוואל פון גוטע געשעפטן אין שטאט און אין קאנטרי.
עס וועט זיך אייך באצאלן זעען
ה. פערלמאן, י. יאן, נ. זעלטשען
MUTUAL AGENCIES
796 Main Street Phone 51 000

נעשעפט געלעגנהייטן — Business Opportunities

צו פארדינגען אדער פארקויפן א סטאר געביידע אין א גוטע לאקיישאן מיט פיקסטשורס און פיינער וואוינונג אין א שטעטל אין סאסקאטשעוואן מיט א באפעלקערונג פון ארום 150. גרויסע גוטע טעריטאריע. בלויז איין דזשענעראל סטאר איצט. די סטאר ווערט פארקויפט צוליב דעם טויט פון דעם אייגנטימער. פאר מער איינצעלהייטן שרייבט צו דאס אידישע ווארט באקס 7152.

פארלאנגט א פארטנער אין די פערציקער יארן מיט $5,000 קעש פאר א גוט גייענדיקן האלסייל געשעפט. גאראנטירט צו מאכן א שיין לעבן און שפארן געלט. זיך ווענדן צו דאס אידישע ווארט באקס 7222

ארבעטער פארלאנגט — HELP WANTED

פארלאנגט א סיילסמאן צו פארקויפן א גוט באצאלטן ארטיקל. זיך ווענדן צו דאס אידישע ווארט באקס 7192.

פארלאנגט, אן ערשט קלאסיקן עקספיריענסד מאן פאר דזשענטס פורנישינג, קלאדינג, בוטס און שיך. מוז קאנען דרעסן ווינדאוס און שרייבן שאוקארדס. מוז האבן רעפערענס. זיך ווענדן צו נ. י. מאזא, 225 מעקדערמאט עוועניו, פון 5 ביז 6 נאכמיטאג.

:: שטעלע פארלאנגט :: SITUATION WANTED

נוירס פון רוסלאנד פארלאנגט ארבעט ביי קראנקע, בייטאג, מאסאזשירן, באנקעס און פיי קימפעטארנס. מעסיקע פרייזן. טעלעפאן 51 770.

אידיש העברעאישער לערער פארלאנגט א שטעלע אין שטאט אדער קאנטרי. ערשט פון יוראפ. קאן אויך פויליש, דייטש, רוסיש און רומעניש. געהאלט פראגע ניט אפשטעל. ווענדן: פארבער, 504 דאפערין עוועניו.

עקספיריענסד קלערק פארלאנגט א שטעלע. גוטער סטאק קיפער און סיילסמאן. לאנגע דערפארונג. בעסטע רעפערענסעס. זיך ווענדן צו ה. א. וו. באקס 7005.